

**Passende Beoordeling KRW-maatregel
Buiten Ooij**

*Beoordeling in het kader van de
Natuurbeschermingswet 1998, art. 19d.*

Colofon

Titel: **Passende Beoordeling KRW-maatregel Buiten Ooij**

Subtitel: Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, art. 19d

Projectcode: 11-174/A

Status: Conceptrapportage

Datum: 16 augustus 2012

Auteurs: drs. E. (Etienne) de Vries & ir. D. (David) Sietses

Redactie: ir. A. B. (Arjen) Goutbeek

Opdrachtgever: Dienst Landelijk Gebied - Regio Oost | Dhr. C. Buddingh

.....
EcoGroen Advies BV

Postbus 625

8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Aanleiding en doel	2
2	Projectbeschrijving	3
2.1	Huidige situatie	3
2.2	Visie op de KRW-maatregel Buiten Ooij	4
2.3	Projectontwerp	4
3	Het juridisch kader van de Natuurbeschermingswet 1998	13
3.1	Natura 2000, Natuurbeschermingswet, Vogel- en Habitatrichtlijn	13
3.2	Passende beoordeling	13
3.3	Significantie van effecten	14
4	Natura 2000-gebied Gelderse Poort	16
4.1	Kenschets en gebiedsbeschrijving	16
4.2	Instandhoudingsdoelen	16
5	Effectanalyse en –beoordeling	18
5.1	Habitatype H6430A Ruigten en zomen (Subtype: Moerasspirea)	18
5.2	Habitatype H91E0A Vochtige alluviale bossen (Zachthoutoibossen)	22
5.3	Conclusie	25
5.4	Discussie	25
5.5	Aanbeveling en aandachtspunten	27
6	Geraadpleegde bronnen	29

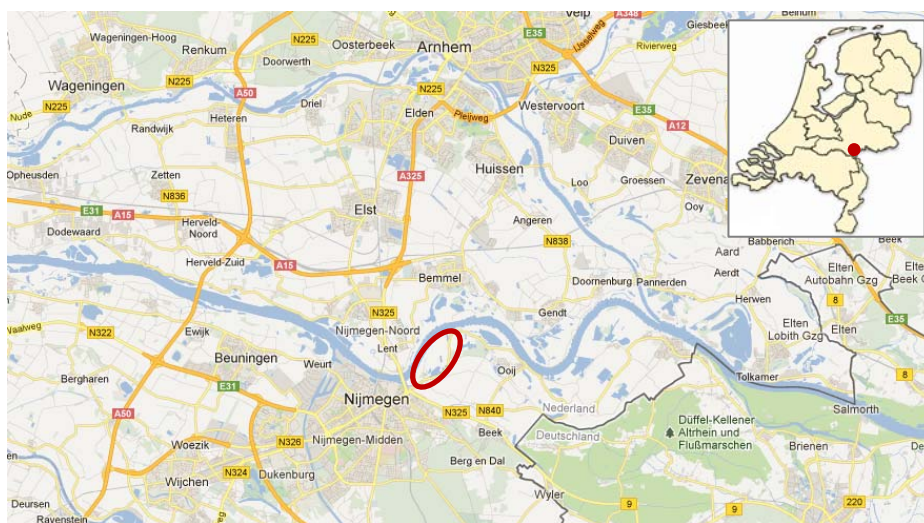
Bijlagen

- 1 Maatregelenkaart met toponiemen
- 2 Dwarsprofielen dijkversterking Ooijse Bandijk
- 3 Stappenplan Natuurbeschermingswet
- 4 Habitattypenkaart
- 5 Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Gelderse Poort

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Voorliggende Passende beoordeling is opgesteld in opdracht van de Dienst Landelijk Gebied – Regio Oost, voor de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-maatregel Buiten Ooij bij Nijmegen (figuur 1.1).

Figuur 1.1 Globale ligging van het plangebied (rode cirkel) aan de Waal ten noordoosten van Nijmegen. (Bron kaartondergrond: Google Maps)

Als onderdeel van de KRW-maatregel is er het plan om in het gebied Buiten Ooij in het voorjaar rivierwater te gaan vast houden. Door deze maatregel ontstaat in het voorjaar een groot oppervlakte met ondiep water (inundatiegrasland). Hiermee gaat de polder weer fungeren als komgrond, wat leidt tot positieve effecten op de visstand en de avifauna.

Omdat deze maatregel plaatsvindt binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Gelderse poort, heeft EcoGroen Advies een Voortoets (Vries, de 2012) uitgevoerd om te bepalen of het project kan leiden tot significant negatieve effecten op de aangewezen waarden van het gebied. Deze Voortoets is voorgelegd aan het bevoegd gezag (provincie Gelderland, contactpersoon dhr. J. Bouw). Geconcludeerd is dat significant negatieve effecten op de habitattypen Zachthoutooibos en Zoomvormende ruigten (subtype Moerasspirea) niet met voldoende zekerheid kunnen worden uitgesloten. Voor beide habitattypen geldt dat areaalverlies kan optreden als gevolg van een gewijzigd peilbeheer. Daarnaast treedt mogelijk areaalverlies op van het habitatype Zachthoutooibos als gevolg van graafwerkzaamheden ter hoogte van de inlaat van de polder. Voor deze twee habitattypen is een uitgebreidere effectbeoordeling in de vorm van een Passende beoordeling noodzakelijk.

In de Voortoets is ook geconcludeerd dat de KRW-maatregel geen negatieve effecten tot gevolg heeft op de kwalificerende habitatsoorten, vogelsoorten en overige habitattypen van het Natura 2000-gebied Gelderse Poort. In voorliggende Passende beoordeling wordt dan ook uitsluitend ingegaan op de twee habitattypen waarop mogelijk negatieve effecten kunnen optreden. Voor een effectbeoordeling ten aanzien van overige waarden wordt verwezen naar de Voortoets (Vries, de 2012).

2 Projectbeschrijving

2.1 Huidige situatie

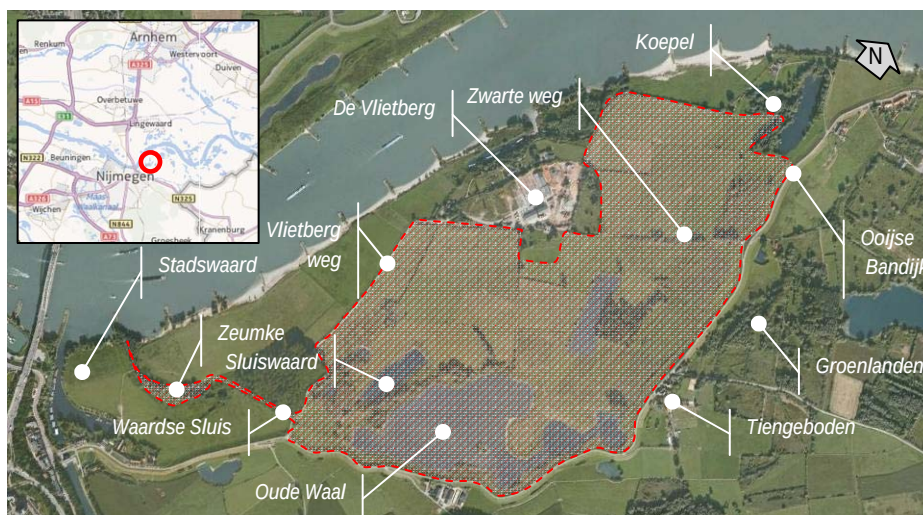
Het plangebied van de KRW-maatregel Buiten Ooij ligt geheel buitendijks in de uiterwaard van de Waal, direct ten noordoosten van de stad Nijmegen. Het gebied – zoals weergegeven in de figuur 2.1 – wordt aan de zuid- en oostzijde begrensd door de primaire waterkering van de Waal (de Ooijse Bandijk) en aan de west- en noordzijde door een zomerkade. Er is een verbinding met de Waal via 't Zeumke en de Waardse Sluis, waar een drempel ligt op 8,60 meter +NAP.

In de huidige situatie wordt in de periode 1 december tot 1 april bij een waterstand van de Waal van meer dan 8,60 meter +NAP, rivierwater in de Buiten Ooij ingelaten. Het peil in de Buiten Ooij fluctueert dan feitelijk mee met het waterregiem van de Waal. De intentie is om de sluis technisch zodanig aan te passen dat inundaties vaker en langduriger gaan optreden. In §2.2 wordt de motivatie voor deze maatregel verder toegelicht.

Het gebied van de Buiten Ooij is van grote landschappelijke en ecologische waarde. Er heeft zich op grote schaal laag-dynamische riviernatuur ontwikkeld. Er liggen een aantal grote wielen en putten, een verlande rivierarm (de Oude Waal) en vochtige tot droge kruidenrijke graslanden. Binnendijks is er aansluiting met Zachthoutoibossen die rond clusters van kleiputten zijn ontstaan (Groenlanden). Ten noorden van het projectgebied ligt de voormalige steenfabriek De Vlietberg.

De Oude Waal is door verregaande verlanding een zeer ondiepe plas geworden en vooral van waarde voor broedvogels, trekvogels en wintergasten. Belangrijke broedvogels in het gebied zijn de Blauwborst, Roerdomp, Waterral, Porseleinhoen, Kwartelkoning (t/m 2003), Zomertaling, Grauwe Gans, Kleine Karekiet en Bosrietzanger. In de Groenlanden komt ook een kleine populatie (geherintroduceerde) bevers voor.

Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van 127,68 hectare (figuur 2.1) en is grotendeels in eigendom van Staatsbosbeheer (SBB). De agrarische percelen die in landbouwkundig gebruik zijn, zijn in particulier eigendom. De Waardse Sluis is eigendom van Waterschap Rivierenland. De afwatering ('t Zeumke) is in bezit van zowel SBB als het waterschap en de Staat.

Figuur 2.1 Ligging van het plangebied Buiten Ooij met toponiemen.

2.2 Visie op de KRW-maatregel Buiten Ooij

In 2008 en 2009 is in de Buiten Ooij door Staatsbosbeheer een proef gehouden waarbij in het voorjaar rivierwater werd ingelaten in het gebied van de Oude Waal. Nadat het water was ingelaten werd de Waardse Sluis dichtgezet. Het water in de Buiten Ooij zakte vervolgens langzaam uit. Door deze maatregel ontstond er in het voorjaar een grote oppervlakte met ondiep water (inundatiegrasland) dat positieve effecten had op de visstand en de avifauna. Bij droogval later in het seizoen konden vissen en andere waterorganismen zich grotendeels terugtrekken in de diepere wateren.

Door het succes van deze proef is de wens ontstaan de maatregel structureel te gaan toepassen. Met enige aanpassingen bleek hiervoor het instrumentarium van de Kaderrichtlijn Water (KRW) bruikbaar, omdat de inundatie het paai- en opgroeimilieu van limnofiele vissoorten zoals Snoek sterk kan bevorderen. Wel stelt de KRW een aantal ecologische eisen, zoals dat vis in de periode februari-april het gebied in moet kunnen trekken en dat de geïnundeerde graslanden in de maanden april tot juni als paaigebied moeten kunnen functioneren. Daarnaast is het ook van belang dat er in de zomermaanden geen plotselinge peilstijgingen optreden, om te voorkomen dat de vegetatie 'verdrinkt' of dat nesten van grondbroeders verloren gaan.

Om deze redenen is het waterregiem binnen de polder verder geoptimaliseerd (Buddingh 2012). Ook worden er een aantal noodzakelijke aanvullende maatregelen onderzocht, zoals lokale dijkversterking en het verwijderen van opstuwende vegetatie. Het waterpeil wordt nu zodanig gereguleerd dat er in circa twee van de drie jaren inundatie plaatsvindt en dat zomerinundaties (1 mei – 1 oktober) uitblijven. Op deze wijze ontstaat een gunstig paaimilieu voor vissen en foerageermogelijkheden voor avifauna (m.n. moerassoorten en viseters), zonder dat de waterplantenvegetatie in de wielen en de hoger gelegen graslanden wordt aangetast. Het huidige beheer en onderhoud – waaronder begrazing – wordt voortgezet.

2.3 Projectontwerp

De voorgenen maatregelen zijn beschreven in een concept-Beheerplan (Ministerie van EL&I 2012, versie 0.2) en in een uitgebreide toelichting op het gewenste waterregiem (Buddingh 2012). De plannen zijn grafisch weergegeven op een maatregelenkaart (zie Bijlage 1).

Samengevat gaat het om de volgende maatregelen:

1. Aanpassing van peilbeheer, waarbij water wordt vastgehouden en langzaam uitzakt, tot een droogval in mei-juni. Hiervoor worden technische aanpassingen gedaan aan de Waardse Sluis;
2. Lokaal verdiepen van de afwateringssloot naar de Waal;
3. Aanbrengen van een verbrede dijkvoet op drie trajecten, over een totaallengte van 1.350 meter;
4. Aanbrengen van steenbestorting op twee trajecten onder aan de dijk bij de Oude Waal over een totaallengte van 275 meter;
5. Graven van een strang met een maximale diepte van 2 meter (gemiddeld 1 meter) over een oppervlakte van circa 2 hectare;
6. Ophogen van één locatie over een oppervlakte van circa 2,4 hectare;
7. Mogelijk verwijderen van opstuwende beplanting op diverse locaties.

Ad. 1) Aanpassing van het peilbeheer in de Buiten Ooij

De peilverandering is relatief eenvoudig mogelijk te maken door aanpassing van de Waardse Sluis en omgeving.

In de huidige situatie is er bij de sluis sprake van een vaste drempelhoogte van 8,60 meter +NAP. Deze drempelhoogte wordt niet bepaald door de sluis zelf, maar door een dam die in 1999 door het waterschap is aangebracht tussen het sluisje en de Oude Waal. De sluis zelf

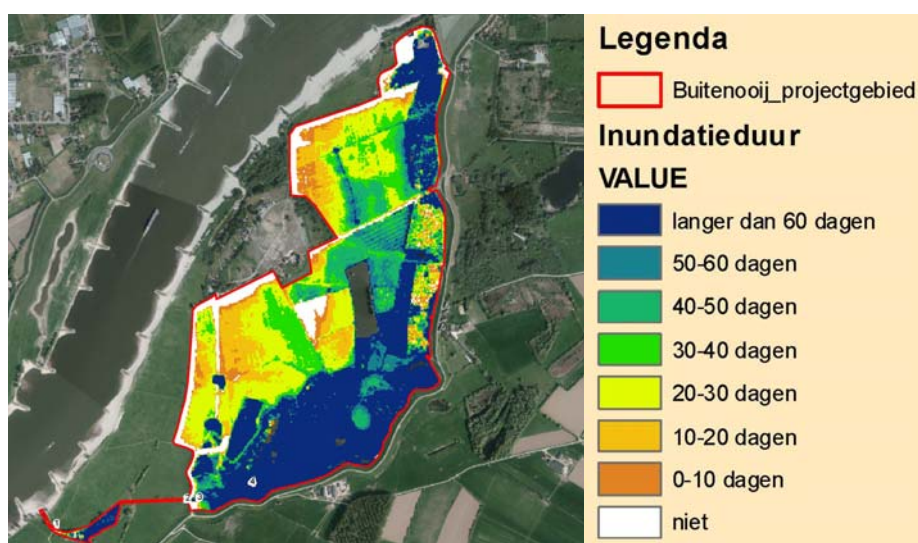
heeft een drempelhoogte van 7,99 meter +NAP. De sluis staat in de huidige situatie standaard open in de periode 1 december – 1 april, zodat de Buiten Ooij inundeert wanneer het peil van de Waal de 8,60 meter +NAP overstijgt. Buiten deze periode is de sluis gesloten, tenzij het buitenpeil hoger komt dan 12,20 meter +NAP. Bij dergelijke hoge waterstanden loopt het rivierwater rechtstreeks over de zomerkade (tussen de Vlietberg en het sluisje) de Buiten Ooij in en om te voorkomen dat de kade hierdoor beschadigd raakt wordt de Waardse Sluis opengezet. Deze situatie doet zich echter zelden voor.

In de nieuwe situatie wordt de sluis twee maanden eerder geopend - vanaf 1 oktober - en blijft deze tot 1 maart open staan, in plaats van tot 1 april. Het peil in de Buiten Ooij beweegt in deze periode van zes maanden mee met de waterstand van de Waal, maar wordt door de (nog te plaatsen) stuw op minimaal 8,60 meter +NAP gehouden. Er is dus sprake van een maximale peildynamiek, met 8,60 meter +NAP als ondergrens. Bij waterstanden van de Waal beneden de 8,60 meter +NAP kan het peil in de polder echter ook lager uitzakken.

In de periode 1 maart – 1 mei wordt het peil in de Buiten Ooij vastgehouden op maximaal 10,20 meter +NAP en mag het langzaam uitzakken. Er wordt uitsluitend nog water ingelaten wanneer het buitenpeil (van de Waal) hoger staat dan het peil in de polder.

In de periode 1 mei tot 1 oktober wordt geen water meer ingelaten en staat de sluis dicht. Het peil zakt nu langzaam uit, met een snelheid van circa 1 à 2 cm per dag. Uit een analyse van de waterstanden van de Waal sinds 1970 blijkt dat het nieuwe waterregiem er toe zal leiden dat inundatie van graslanden in de periode maart en april in ruim twee van de drie jaren zal gaan optreden (Buddingh 2012). In de huidige situatie gebeurt dit in de maand maart met regelmaat en maar zelden in april (omdat de sluis dan dicht staat), maar het grote verschil is dat het water nu niet al na enkele dagen weer wegzakt maar langdurig blijft staan. De laagste graslanden in de polder hebben een hoogte van 9,00 tot 9,20 meter + NAP. Bij een peil van 10,20 meter +NAP staat er 1,00 tot 1,20 meter water op het maaiveld van de lage graslanden. Bij een uitzaksnelheid van circa 1 à 2 cm per dag vanaf 1 mei, zullen deze lage graslanden pas na 2 á 3 maanden geheel droogvallen. De hogere delen vallen eerder droog en behouden daardoor een graslandkarakter.

In figuur 2.2 is ter illustratie een inundatiekaart opgenomen. Te zien is dat de graslanden die het meest langdurig geïnundeerd worden in een brede zone langs de winterdijk liggen. De hoogst gelegen graslanden liggen op de oeverwal langs de Waal, waar ook De Vlietberg zich bevindt.

Figuur 2.2 Inundatieduur bij een peil van 10,20 meter +NAP op basis van een uitzaksnelheid van 2 cm per dag.

Het huidige beheer en onderhoud met begrazing kan ook in de toekomst worden voortgezet. Omdat de kans op wilgenopslag op na een inundatieperiode droogvallende gronden toeneemt, wordt hier aanvullend gericht op beheerd.

– Aanpassing van de Waardse Sluis

Voor aanpassing van de Waardse Sluis wordt uitgegaan van een geautomatiseerd peilbeheer. De sluis wordt voorzien van een motortje (auma) in een waterdichte behuizing die er voor zorgt dat de schuif op en neer kan gaan. Aan beide zijden van de sluis wordt een peilregistratie aangebracht, nodig voor de automatisering. Het kunstwerk wordt van telemetrie voorzien en beheerd door het waterschap Rivierenland.

De huidige drempel achter de sluis wordt mogelijk enkele meters verplaatst.

Figuur 2.3 De Waardse Sluis die de watertoevoer naar de Buiten Ooij reguleert, gezien vanaf 't Zeumke. De sluis ligt in de zomerkade.

Ad. 2) Verdiepen van de afwateringssloot

De Oude Waal staat via de Waardse Sluis in verbinding met de rivier. De verbinding wordt gevormd door een in de tweede helft van de 19^e eeuw gegraven kanaaltje dat uitkomt in 't Zeumke, een verlande strang die aantakt op de Waal (zie foto figuur 2.4). In zowel de huidige als de toekomstige situatie is dit de waterverbinding waarmee het peil in de Buiten Ooij gereguleerd wordt. De beplanting in 't Zeumke kwalificeert zich volgens de habitattypenkaart van de provincie Gelderland/Rijkswaterstaat als Zachthoutoobos, een beschermd habitatype van Natura 2000-gebied Gelderse Poort.

In de huidige situatie is de bodemhoogte in 't Zeumke over een beperkte lengte hoger dan het stuwpeil van 8,60 meter. Om de uitwisselingsmogelijkheden van vis te verbeteren wordt de bodem van 't Zeumke daarom op enkele plekken verdiept met enkele decimeters. Hiervoor hoeft echter geen Zachthoutoobos in het smalle gedeelte van 't Zeumke te worden verwijderd. In het brede deel van 't Zeumke lijkt er voldoende ruimte de greppel zo te situeren dat geen of hooguit een enkele boom zou moeten worden gerooid.

Het huidige beheer van 1x per jaar vrijhouden van de kruidige vegetatie wordt ook in de toekomst voortgezet. Het gebied wordt momenteel begrast en dit wordt eveneens voortgezet.

Figuur 2.4 Het afwateringskanaal (Zeumke) op de locatie waar deze van een smal 'kanaal' overgaat in een brede laagte met Zachthoutooibos. Dit verbrede gedeelte is een voormalige strang van de Waal. Rechts aan de horizon is de Waalbrug te zien. Om de watervoorziening in de Buiten Ooij goed te kunnen reguleren moet de strang lokaal worden verdiept.

Ad. 3) Verbreden van de dijkvoet

Door het aangepaste peilbeheer zal de inundatiefrequentie in de Buiten Ooij gaan toenemen. Het waterschap heeft aangegeven dat de winterdijk in deze situatie extra versterkt zal moeten worden tegen golfslag. Daarnaast is een flauw talud van 1:1 wenselijk om de bereikbaarheid voor beheerders te garanderen. Hiertoe wordt op drie verschillende locaties over een totale lengte van ca. 1.350 meter op de binnendijkse teen een extra kleidek aangebracht. De ligging van de exacte locaties is samen met dwarsprofielen weergegeven in bijlage 2.

De klei wordt in het talud aangebracht in een helling van 1:7 over een breedte van 0 - ca. 25 meter, met een gemiddelde breedte van ca. 12 meter. Daarbij moet in sommige situaties in het water van de Oude Waal gewerkt worden.

Figuur 2.5 Zicht vanaf de Ooijse Bandijk op het meest noordelijke deel van de Oude Waal. Op dit traject wordt buitendijks de dijkvoet versterkt met klei.

Ad. 4) Aanbrengen steenbestorting

Op twee locaties volstaat vanwege de steilheid van het dijktaalud een kleidek niet en is steenbestorting noodzakelijk. Dit wordt aangelegd om graafactiviteiten van bevers te voorkomen. Het gaat om de kommen van de twee wielen die aan de noordzijde van de Oude Waal gelegen zijn (zie figuur 2.6 en ook bijlage 2). Hier wordt over een totale lengte van ca. 275 meter de bestaande steenbestorting 'naar boven' toe aangevuld met een ruim 2,5 meter brede en 0,75 meter hoge laag, tot een hoogte van 9.70 meter +NAP.

Figuur 2.6 Zicht op de Ooijse Bandijk met het buitendijks gelegen wiel (bijlage 2: thv EN082) waar steenbestorting onder aan de dijkvoet wordt aangebracht.

Ad. 5) Maaiveldverlaging

Aan de noordzijde van het plangebied ligt een uitgestrekt vochtig struweelgrasland waar over een oppervlakte van circa 2,8 hectare gezocht wordt naar mogelijkheden om een strang te graven (zie foto figuur 2.7). De vrijkomende grond wordt gebruikt om het naastgelegen agrarische graslandperceel (zie verder bij ad. 6) op te hogen. De bedoeling is om een strang te graven waarin ondiep water staat. De diepte is ca. 2 meter onder het maaiveld, met flauwe taluds zodat ook ondieper water ontstaat. De exacte dimensies zijn afhankelijk van rivierkundige berekeningen en aanwezige natuurwaarden en de hoeveelheid grond die nodig is voor de ophogingen. De strang zal landschappelijk aansluiten op de kleiput ten zuiden van de Zwarte weg.

Figuur 2.7 Het grasland perceel waar maaiveldverlaging wordt toegepast

Ad. 6) Maaiveldverhoging

Direct ten noorden van het perceel dat wordt afgegraven ligt een particulier grasland van 2,11 hectare dat in agrarisch gebruik is. Als gevolg van de hogere peilen zal dit perceel langer inunderen en minder goed bruikbaar worden. Met de vrijkomende grond van het naastgelegen perceel wordt dit grasland daarom opgehoogd. De wens is daarbij om ook het pad naar en een deel van de aanliggende strook grond rond de kleiput op te hogen (totaal circa 0,45 hectare).

Figuur 2.8 Het agrarische graslandperceel waar het maaiveld wordt verhoogd ter compensatie van de optredende vernatting.

Ad. 7) Mogelijk verwijderen van beplanting

Het definitieve plan zal door Rijkswaterstaat rivierkundig getoetst worden. Een belangrijk criterium daarbij is dat de doorstroming bij hoge rivierstanden niet mag verslechteren. Indien dit het geval blijkt is het verwijderen van verruwendende vegetatie een goede 'mitigerende maatregel'. Hoewel nog niet bekend is of het verwijderen van beplanting noodzakelijk zal zijn worden voor de zekerheid al wel een aantal mogelijkheden in deze toets onderzocht. Het gaat om zes locaties met hagen en wilgenopstanden. De locaties zijn op de kaartuitsnede van figuur 2.9 genummerd weergegeven en worden onderstaand besproken.

Figuur 2.9 Ligging van de locaties met mogelijk te verwijderen beplanting.

- Locatie 1: beplanting Zwarte weg

De Zwarte weg is een zandweg die de Ooijse Bandijk met de voormalige steenfabriek De Vlietberg verbindt. De weg ligt verhoogd, op een dijkje. Aan de zuidzijde van de dijk ligt een diepe en brede greppel die over de hele lengte begroeid is met dicht struweel van ondermeer amandelwilg. Op het dijktaalud staan enkele monumentale en vermoedelijk aangeplante wilgen - bastaarden van Schietwilg x Kraakwilg, afgewisseld met meidoorn en hondsroos (zie foto figuur 2.10). De habitattypenkaart van de Provincie Gelderland/ Rijkswaterstaat kwalificeert de beplanting aan de zuidzijde van de Zwarte weg (de berm en het talud) als Zachthoutoobos.

Figuur 2.10 Zwarte weg richting De Vlietberg met aan de linkerkant de monumentale wilgen (Schietwilg x Kraakwilg). De wilgen zijn aangetast door een spinselmot.

- Locatie 2: 'rabatten'

Direct ten zuiden van de Zwarte weg ligt een graslandperceel met rabatten. De greppels zijn volgeschoten met schietwilgen van circa 10 jaar oud. De hogere delen bestaan uit soorten van vochtige ruigten, zoals Poelruit en Grote wederik, met hier en daar opslag van wilgensoorten, meidoorn en hondsroos.

Figuur 2.11 Rabatten' met lijnvormige opslag van schietwilg in de greppels.

- Locatie 3: Oeverbegroeiing kleiput

Aan de noordzijde van de centraal in het plangebied gelegen kleiput is de hoge zijde van de oever begroeid met een smalle strook jonge schietwilgen. Aan de waterkant groeien amandelwilgen. Op de oostpunt staat een solitaire Zwarte populier met een uitgebroken kruin. De schietwilgen vertoonden veel knaagsporen van bever van de afgelopen winterperiode.

Figuur 2.12 Opslag van schietwilgen op de noordoever van de kleiput, met links de solitaire Zwarte populier. De 'rossige' beplanting tussen de schietwilgen zijn amandelwilgen. Inzet: knaagsporen van Bever, waarschijnlijk van afgelopen winter.

- Locatie 4: meidoornhaag

Het graslandperceel ten zuiden van De Vlietberg wordt aan twee zijden begrensd door een oude meidoornhaag. Aan de noordzijde is deze haag intact, maar aan de westzijde vertoont deze grote onderbrekingen. De haag bestaat vooral uit meidoorn, sleedoorn en hondsroos. Het noordzuid-georiënteerde deel is het oudst, mogelijk meer dan 150 jaar (watwaswaar.nl). Het oostwest-georiënteerde deel is jonger maar waarschijnlijk nog steeds rond de 100 jaar oud.

Figuur 2.13 Meidoornhaag rond het graslandperceel ten zuiden van De Vlietberg. Op de voorgrond het oudste deel dat noord-zuid is georiënteerd. Op de achtergrond het jongere deel van de haag die oost-west is gelegen. Inzet: bloeiende Hondsroos in de meidoornhaag.

- Locatie 5: rij met schietwilgen

Centraal in het gebied, aansluitend op de Oude Waal ligt een droge greppel die over de hele lengte begroeid is met Schietwilg. De wilgen staan in één rij en hebben een diameter tot 50 centimeter. De habitattypenkaart van de Provincie Gelderland/ Rijkswaterstaat kwalificeert deze bomenrij als Zachthoutoobos.

Figuur 2.14 Rij met oude schietwilgen in een droge greppel, ten westen van de Oude Waal.

- Locatie 6: Meidoornhaag op oude zomerdijk

Deze haag ligt op een dijkje dat tot de eerste helft van de 19^e eeuw nog als zomerkade voor de Buiten Ooij fungeerde. Omstreeks 1850 is meer richting de Waal na landaanwinning een nieuwe zomerkade aangelegd, die ook de huidige ontsluitingsweg naar De Vlietberg vormt. De meidoornhaag bestaat naast meidoorn met name uit Hondstroos en is mogelijk bijna 200 jaar oud.

Figuur 2.15 Zeer oude meidoornhaag op de voormalige zomerkade. Inzet: Veedoorgang.

3 Het juridisch kader van de Natuurbeschermingswet 1998

3.1 Natura 2000, Natuurbeschermingswet, Vogel- en Habitatrichtlijn

Natura 2000 is het netwerk van natuurgebieden in de Europese Unie, die worden beschermd op grond van de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). Deze richtlijnen geven aan welke typen natuur en welke soorten moeten worden beschermd. De lidstaten wijzen daarvoor speciale beschermingszones aan en moeten instandhoudingsmaatregelen nemen om deze gebieden te beschermen. De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn zijn in Nederland geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet kent voor de Natura 2000-gebieden een vergunningstelsel en beheerplannen. Hiermee is een zorgvuldige afweging van activiteiten in en rond de natuurgebieden die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden en hun natuurwaarden gewaarborgd. Activiteiten en projecten mogen in principe alleen uitgevoerd worden wanneer geen significante schade aan de beschermde natuurwaarden wordt gedaan.

Voordat een gebied wordt aangewezen als Natura 2000-gebied, legt het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (tegenwoordig EL&I) een ontwerp-aanwijzingsbesluit ter inzage als onderdeel van een inspraakprocedure. Op basis van deze ontwerpbesluiten en de ingediende zienswijze wordt een definitief aanwijzingsbesluit vastgesteld. Het aanwijzingsbesluit voor een Natura 2000-gebied valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van EL&I.

Het beschermingsregime van de Natuurbeschermingswet strekt zich uit tot gebieden die zijn aangewezen of aangemeld onder respectievelijk de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en Beschermde Natuurmonumenten.

3.2 Passende beoordeling

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingdoelstellingen, nadelige gevolgen voor een Natura 2000-gebied kan hebben, is verplicht deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit mogelijk is. De beoordeling of plannen of projecten mogelijkerwijs significante nadelige gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied vindt plaats in een zogenaamde Habitattoets. In de regel wordt daarbij gestart met een oriënterend onderzoek – een zogenaamde Voortoets. Indien op basis van een dergelijke Voortoets niet kan worden uitgesloten dat er geen ‘significante’ gevolgen uitgaan van het betreffende plan of project, zal een Passende beoordeling moeten worden opgesteld. Indien uit de Passende beoordeling volgt dat significante gevolgen optreden, of niet uitgesloten kunnen worden, kan een plan of project alleen worden toegestaan indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

Voor zogenaamde prioritaire soorten en/of habitattypen geldt een zwaarder beschermingsregime in de Natuurbeschermingswet. De dwingende reden van groot openbaar belang zijn nu alleen van toepassing indien er sprake is van volksgezondheid, openbare veiligheid en voor het milieu gunstige effecten of na een positief advies van de Europese Commissie.

De gevolgen moeten, indien zij negatieve effecten hebben, tevens beoordeeld worden in samenhang met andere plannen en projecten die ook effecten hebben op dezelfde instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied. Dit laatste wordt aangeduid met cumulatieve effecten.

Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een behoudsdoel na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie¹, gegarandeerd is. In het geval van een verbeterdoel moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

In bijlage 3 is het stroomschema van de Natuurbeschermingswet weergegeven.

3.3 Significantie van effecten

Wat zijn significante effecten?

In een toetsing aan de Natuurbeschermingswet is het van belang negatieve gevolgen (effecten) in beeld te brengen. De vraag of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn, moet uitsluitend bepaald worden ten opzichte van de instandhoudingsdoelen van het betreffende Natura 2000-gebied. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden in de aspecten oppervlak, populatieomvang en kwaliteit. Onderstaand volgt een korte samenvatting van de belangrijkste criteria die gebruikt moeten worden bij het bepalen in welke gevallen deze drie aspecten significant afwijken van een instandhoudingsdoelstelling. De informatie is afgeleid uit het document Leidraad bepaling Significant. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet van het Steunpunt Natura 2000 (versie 27 mei 2010).

Oppervlak

Oppervlak heeft betrekking op de omvang van een habitatype of het leefgebied van een soort. Van belang is dat eerst duidelijk moet zijn wat onder oppervlak wordt verstaan en hoe deze kan worden vastgesteld. Bij habitatypen is het oppervlak veelal nauwkeurig te bepalen, bij diersoorten niet en moet worden gelet op de verschillende functies die deelgebieden voor een soort kunnen hebben (slapen, foerageren, overwintering et cetera). Vervolgens wordt de verwachte afname ten opzichte van het actuele oppervlak vergeleken met de uitgangssituatie, dat wil zeggen de situatie die volgens het instandhoudingsdoel moet worden behouden of bereikt. Hierbij mag rekening worden gehouden met natuurlijke fluctuaties en veerkracht.

Voor elke habitatype is een minimumoppervlakte benoemd². Elk oppervlak dat groter is dan deze minimumoppervlakte is een meetbare verandering. Voor de meeste habitatypen is de minimumoppervlakte bepaald op 100 m². Voor bossen, zoals het habitatype Zachthoutoibos, is de minimumoppervlakte bepaald op 1.000 m².

De instandhoudingsdoelen zijn erop gericht dat de aanwezige oppervlakte gemiddeld over een langjarig periode niet mag afnemen. In de (ontwerp)aanwijzingsbesluiten zijn echter geen perioden genoemd. Bij vogels zijn de instandhoudingsdoelen gebaseerd op een gemiddelde over vijf jaar, in alle andere gevallen wordt in het aanwijzingsbesluit geen periode genoemd. Er kan dan het beste worden uitgegaan van een periode van vijf tot tien jaar.

Of de instandhoudingsdoelstelling blijvend kan worden gehaald, moet worden bepaald door in geval van een behoudsdoel na te gaan of het behoud van de oppervlakte, zoals bedoeld in het aanwijzingsbesluit, gegarandeerd is. In geval van een uitbreidingsdoel moet tevens worden nagegaan of uitbreiding niet in de weg wordt gestaan.

¹ Dit is voor habitatypen en – soorten de oppervlakte / populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatie-omvang – of beter gezegd de draagkracht - die volgens de instandhoudingsdoelen moest worden behouden of uitgebreid.

² Deze oppervlakte is te vinden in de Leeswijzer bij het Profielendocument.

Populatieomvang

De populatieomvang heeft betrekking op soorten van de Habitatrichtlijn en vogels. Van belang is dat eerst duidelijk moet zijn wat onder populatie wordt verstaan en hoe deze kan worden vastgesteld. Het aanwijzingsbesluit maakt soms onderscheid in voortplantende, foeragerende, of slapende exemplaren. Vervolgens moet de verwachte populatieomvang worden vergeleken met de uitgangssituatie, dat wil zeggen de situatie die volgens het instandhoudingsdoel moet worden behouden of bereikt. Van belang is dat de draagkracht van het Natura 2000-gebied duurzaam in stand blijft.

Voor vogels is de gewenste populatieomvang uitgedrukt met een getal, voor soorten van de habitatrichtlijn is dit niet het geval. Ook voor een populatie geldt dat de instandhoudingsdoelen erop gericht zijn dat de omvang gemiddeld over een langjarig periode niet mag afnemen (zie kopje 'oppervlak').

Kwaliteit

Kwaliteit heeft betrekking op habitattypen en het leefgebied van soorten en vogels.

De kwaliteit van een habitatype wordt bepaald door vier kenmerken die in het bij het habitatype horende Profielendocument³ zijn genoemd:

- de aanwezige vegetatietypen;
- de abiotische randvoorwaarden;
- de aanwezigheid van typische soorten;
- overige kenmerken van structuur en functies.

Bij de kwaliteit van het leefgebied van een soort gaat het om de in het Profielendocument genoemde ecologische vereisten, inclusief de aspecten voedsel en rust.

Het halen van de instandhoudingsdoelstelling moet worden bepaald door in geval van een behoudsdoel na te gaan of het behoud van de kwaliteit, zoals die aanwezig was in de uitgangssituatie⁴, gegarandeerd is. In het geval van een verbeterdoel moet tevens worden nagegaan of verbetering niet in de weg wordt gestaan.

³ Profielendocumenten geven een toelichting per habitatype met betrekking tot de (a)biotiek waaraan moet worden voldaan;

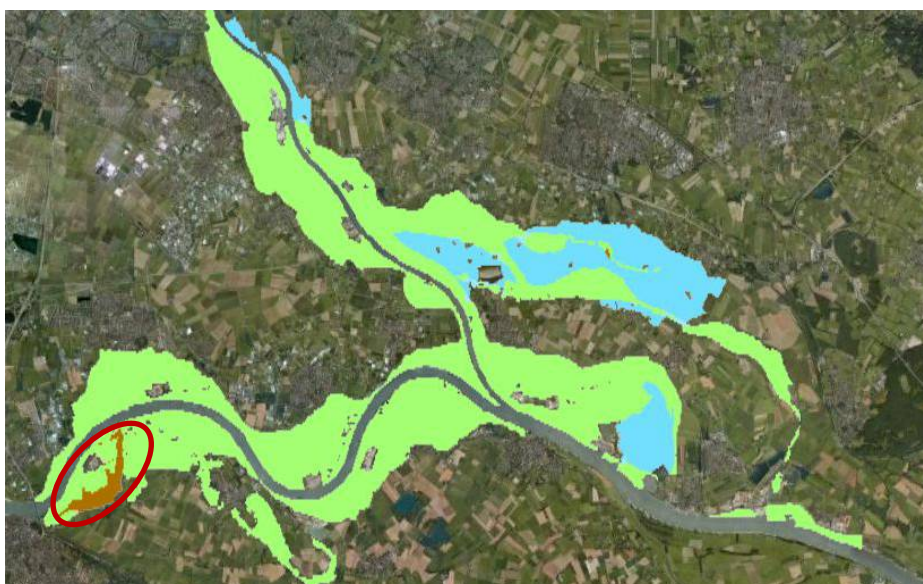
⁴ Dit is voor habitattypen en – soorten is dit de oppervlakte / populatieomvang zoals aanwezig op het moment van de definitieve aanwijzing. Als die situatie nog niet is vastgelegd moet deze zo goed mogelijk worden afgeleid uit bestaande karteringen of nog uit te voeren onderzoeken. Voor vogelsoorten is de uitgangssituatie de populatieomvang die volgens de instandhoudingsdoelen moest worden behouden of uitgebreid.

4 Natura 2000-gebied Gelderse Poort

4.1 Kenschets en gebiedsbeschrijving

De Gelderse Poort is de naam van een meer dan 6.000 hectare groot rivierenlandschap tussen de Duitse grens en de steden Arnhem en Nijmegen. De Gelderse Poort is het begin van de Rijndelta, de Rijn stroomt hier door een stuwwal Nederland binnen. Het gebied omvat zowel de stroomgebieden van de Rijn als van de Waal en de Oude Rijn. Het Natura 2000-gebied omvat een gevarieerd landschap met verlandende stroombeddingen, oude meanders, wilgenbos, moerassen, rietland, ruigten en diverse typen grasland en daarnaast binnen- en buitendijks polderlandschap. De Gelderse Poort is van betekenis voor broedvogels van waterrijke gebieden, moerassen en natte uiterwaard-graslanden. Het is tevens een belangrijk rust- en foerageergebied voor doortrekkende en overwinterende watervogels. Er heeft zich in twee decennia een grote populatie bevers gevestigd. (www.synbiosys.alterra.nl: gebiedendatabase Natura 2000; Ministerie van LNV 2008a)

In Figuur 4.1 is de globale ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing van Natura 2000-gebied Gelderse Poort weergegeven. In Bijlage 4 is een detailkaart opgenomen. Te zien is dat het gehele plangebied is begrensd onder de Vogel- en Habitatrichtlijn en dat delen tevens zijn aangemerkt als Beschermd Natuurmonument.

Figuur 4.1 Begrenzing van het Natura 2000-gebied Gelderse Poort met de globale ligging van het plangebied (rode ovaal). Groen: Vogelrichtlijn- + Habitatrichtlijngebied, blauw: Vogelrichtlijngebied, bruin: Beschermd Natuurmonument + Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebied.

4.2 Instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Gelderse Poort is aangewezen als speciale beschermingszone voor acht habitattypen, elf habitatrichtlijnsoorten, elf broedvogelsoorten en 17 niet-broedvogelsoorten (tabel 4.1). In bijlage 5 zijn de instandhoudingsdoelen voor alle habitats en (vogel)soorten van het Natura 2000-gebied samengevat. Onderstaand wordt enkel ingegaan op de instandhoudingsdoelen die gelden voor Ruigten en zomen (subtype Moerasspirea) en Vochtige alluviale bossen (subtype Zachthoutoobossen).

Tabel 4.1 Overzicht van waarden van Natura 2000-gebied 'Gelderse Poort' waarvoor instandhoudingsdoelen zijn opgesteld.

Habitattypen
Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, Slikkige rivieroever, Stroomdalgraslanden, Ruigten en zomen (Moerasspirea), Ruigten en zomen (droge bosranden), Glanshaver- en vossenstaartheuvels (glanshaver), Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibossen), Droge hardhoutooibossen
Habitatsoorten
Zeeprk, Rivierprk, Elft, Zalm, Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Kamsalamander, Meervleermuis, Bever
Broedvogels
Dodaars, Aalscholver, Roerdomp, Woudaapje, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Zwarte Stern, IJsvogel, Oeverwaluw, Blauwborst, Grote karekiet
Niet-broedvogels
Fuut, Aalscholver, Kleine zwaan, Wilde zwaan, Kolgans, Grauwe gans, Smient, Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Nonnetje, Meerkoet, Kievit, Grutto, Wulp

Ruigten en zomen (subtype Moerasspirea) [H6430A]

Het habitatype Ruigten en zomen (subtype Moerasspirea) komt verspreid door het hele gebied Gelderse Poort voor, veelal binnendijs maar ook op minder dynamische buitendijkse plekken. Zwaartepunt van het voorkomen ligt aan de randen van binnendijkse plassen en moerassen (oude kleiputten, verlandende strangen, kolken). Behoud van oppervlakte en kwaliteit is als doelgesteld binnen het Natura 2000-gebied (tabel 4.2).

Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibos) [H91E0A]

De Gelderse Poort omvat enkele van de beste voorbeelden van Zachthoutooibossen in ons land, zowel buitendijkse als binnendijs (zoals in de Groenlanden bij Ooij). Het gebied levert samen met de Biesbosch de relatief grootste bijdrage voor dit subtype. Voor Zachthoutooibos geldt binnen Natura 2000-gebied een uitbreidingsdoelstelling voor oppervlakte en kwaliteit (tabel 4.2). Uitbreiding is mogelijk in geplande natuurontwikkelingsgebieden. Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt. Het habitatype Zachthoutooibossen is een prioritair habitatype. Voor prioritaire habitattypen gelden iets andere criteria bij de selectie van Natura 2000-gebieden en een zwaarder beschermingsregime onder de Natuurbeschermingswet.

Tabel 4.2 Overzicht van de doelstellingen voor de habitattypen Ruigten en zomen (subtype Moerasspirea) en Vochtige alluviale bossen (subtype Zachthoutooibossen) die gelden binnen Natura 2000-gebied 'Gelderse Poort'.

Habitattypen	Doelstelling	
	oppervlakte	kwaliteit
H6430A Ruigten en zomen (Moerasspirea)	=	=
H91E0A *Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibossen)	>	>
Legenda		
Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit:		
= behoud		
> uitbreiding		
* Prioritair habitatype		

5 Effectanalyse en –beoordeling

5.1 Habitatype H6430A Ruigten en zomen (Subtype: Moerasspirea)

Algemene beschrijving

Het habitatype Ruigten en zomen betreft natte, soortenrijke ruigten van zoet, laagdynamisch milieu. Deze ruigten vormen meestal lintvormige oeverbegroeiingen. Ze komen algemeen voor in ons land, met name in de beekdalen, in het rivierengebied en in het laagveengebied. Op de meeste plaatsen betreft het matige vormen met Moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en Grote valeriaan (*Valeriana officinalis*) en verder vrijwel uitsluitend zeer algemene soorten. Van bijzonder belang zijn echter gemeenschappen met zeldzame soorten zoals Lange ereprijs (*Veronica longifolia*) of Moeraswolfsmelk (*Euphorbia palustris*). Ook Poelruit (*Thalictrum flavum*) is een niet-alledaagse plantensoort in deze begroeiingen. (Ministerie van LNV 2008b)

Het subtype (Moerasspirea) komt voor op zeer vochtige en natte standplaatsen, vaak in de vorm van zomen langs greppels en sloten, maar ook op percelen die niet meer of slechts incidenteel worden gemaaid. In vergelijking met het subtype met Harig wilgenroosje (H6430B) komt het voor op wat armere en vaak ook wat zuurdere standplaatsen, op laagveen, op zand- en leemgrond in de beekdalen, en op kalkarme komkleigronden in het rivierengebied. Maar het kan ook op niet bemeste kalkhoudende rivierkleigronden voorkomen. Vanwege de gevoeligheid voor (zware) bemesting ligt het zwaartepunt in extensief beheerde landbouwgebieden en in natuurgebieden. Bijzondere soorten zijn onder meer te verwachten in extensief beheerde beekdalen die incidenteel overstromen met beekwater (Lange ereprijs) en/of op natte, kalkrijke of kwelgevoede lemige bodems (Moesdistel). In laagveenmoerassen komen in oeverruigten en verruigde rietlanden lokaal Moeraslathyrus en Moeraswolfsmelk voor. De laatste soort kan ook in rietruigten in het rivierengebied voorkomen. Grootste bedreiging van het type vormt een te rationeel landgebruik, waarbij overhoekjes en zomen verdwijnen door een te intensief beheer, of dichtgroeien met houtgewassen door het volledig wegvallen van beheer. Ook verdroging en te sterke bemesting door inspoeling van meststoffen in aangrenzende akkers en weilanden kunnen een bedreiging vormen.

Ecologische voorwaarden

Het bodemtype van Ruigten en zomen omvatten sterk humeuze zand-, leem-, klei en veengronden. De bodem is bedekt met een strooisellaag dat snel afgebroken kan worden, waardoor een relatief hoge trofiegraad bereikt wordt. Het kernbereik voor de voedselrijkdom waarbij de goed ontwikkelde vormen van het habitatype kunnen voorkomen, omvat de klasse matig voedselarm (b) tot zeer voedselrijk. Het aanvullend bereik, waarbinnen minder kenmerkende vegetaties kunnen voorkomen, omvat de klassen matig voedselarm (a) en uiterst voedselrijk. De vochttoestand wordt gereguleerd door regen- en vooral grond- en oppervlaktewater. Het kernbereik van de vochttoestand omvat de klassen zeer nat (Gemiddelde voorjaars grondwaterstand (GVG) -5 tot 10 cm t.o.v maaiveld), nat (GVG 10 tot 25 cm –maaiveld) en zeer vochtig (GVG 25 tot 40 cm –maaiveld). Goed ontwikkelde vormen van het habitatypen worden niet of incidenteel overstroomd. Aanvullend kunnen minder kenmerkende vegetaties van het habitatype voorkomen op regelmatig overstroomde gebieden. Voor een goede ontwikkeling van het habitatype Ruigten en zomen zijn waterstandswisselingen en periodieke overstromingen echter wel van essentieel belang. Het resulteert namelijk in de afzet van vloedmerken, die naast zaad veel gemakkelijk verterend organisch materiaal bevatten. Hiervan profiteren veel stikstofminnende eenjarige ruigtesoorten (Beers 2008). In figuur 5.1 zijn de standplaatscondities van het habitatype H6430A Ruigten en zomen, subtype Moerasspirea samengevat weergegeven. Kanttekening bij deze tabel is dat voor het kernbereik van de vochttoestand aangegeven wordt dat 's winters geen inundaties plaatsvinden. In de huidige situatie loopt de Buiten Ooij in de winter regelmatig onder water, juist op de locaties waar het habitatype nu voorkomt. Ook bekende

literatuur bevestigt dat goed ontwikkelde vormen van het habitatype juist voorkomen op locaties die 's winters (en zelfs in het voorjaar) inunderen (Bal et al. 2001, Zwaenepoel 2004).

Om Ruigten en zomen in stand te houden is een in vastgelegde uiterwaarden cyclisch kap- en maaibeheer noodzakelijk, waarbij eventuele boomopslag om de 5 a 10 jaar wordt verwijderd (Decleer 2007). Door het achterwege blijven van een maai- of graas beheer treedt geleidelijk verruiging op, waarbij enkel de meest concurrentiekrachtige soorten overblijven als riet, grote brandnetel en akkerdistel. Achterwege blijven van beheer kan ook resulteren in het verbossen van het habitatype.

H6430_A Ruigten en zomen (<i>moerasspirea</i>)										
Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droogvallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak				
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromingstolerantie	dagelijks lang	dagelijks kort	regelmatig	incidenteel		niet				

Figuur 5.1 Standplaatscondities van het habitatype H6430A Ruigten en zomen, subtype *Moerasspirea*. Groen = kernbereik, oranje = aanvullend bereik. Bron: Profielendocument, Ministerie van LNV 2008b.

Voorkomen binnen het plangebied

Het habitatype Ruigten en zomen subtype *Moerasspirea* is op twee verschillende locaties in het projectgebied aanwezig: in de ondiepe moeraszone in het uiterste zuiden van de Oude Waal en in de vorm van een moerasstrook langs de dijk ten noorden van de Zwarte weg (figuur zie bijlage 4 voor de ligging van dit habitatype binnen het projectgebied).

De locatie in de ondiepe moeraszone nabij de Oude Waal betreft een goed voorbeeld van het habitatype met een begroeiing van opvallend bloeiende hoge kruiden (figuur 5.2). Het habitatype komt hier voor met een oppervlakte van 1,36 hectare. Hier aanwezige soorten betreffen onder andere Grote kattenstaart, Grote wederik, Riet, Gele Lis, Wolfspoot, Watermunt, Moerasandoorn, en de minder algemene soorten Poelruit en Rivierkruid. Opslag van bomen vindt enkel aan de randen van het habitatype plaats. Binnen deze locatie wordt cyclisch gemaaid en vindt begrazing plaats met koeien.

Figuur 5.2 Indruk van de vegetatie van het habitatype Ruigten en zomen op de locatie van de moeraszone in het uiterste zuiden van de Oude Waal. De opvallende kleuren worden hier bepaald door de aanwezigheid van Grote kattenstaart (paars), Grote wederik (geel) en Reukloze kamille (wit). Op de achtergrond zijn uitgebloeide exemplaren van Rivierkruid te zien.

De andere locatie langs de Ooijse Bandijk ten noorden van de Zwarte weg betreft een 2,34 hectare monotone ruigtevegetatie van Riet en Grote brandnetel en een voortschrijdend opslag van schiet- en katwilgen (figuur 5.3). De opvallend kleurrijke begroeiing ontbreekt op deze locatie. De bosopslag en begroeiing van concurrentiekrachtige soorten wijst hier vermoedelijk op achterstallig beheer. Binnen dit gebied vindt ook geen begrazing plaats. De potenties voor een goed ontwikkeld habitatype zijn hier echter nog wel aanwezig. Zo zijn karakteristieke soorten als Moeraswolfsmelk en Poelruit hier nog steeds, zij het met name aan de randen, present.

Figuur 5.3 Indruk van de vegetatie van het habitatype Ruigten en zomen op de locatie ten noorden van de Zwarte weg, gezien vanaf de Ooijse Bandijk. De vegetatie wordt gedomineerd door Riet en Grote brandnetel. Daarnaast treedt opslag van Schiet- en Katwilg op.

Mogelijke effecten

In de Voortoets (Vries, de 2012) is beoordeeld dat het habitatype uitsluitend negatieve effecten kan ondervinden als gevolg van een gewijzigd peilbeheer (waterlogging). Als gevolg van de maatregel zal het habitatype in het groeiseizoen vaker onder water komen te staan. Hoewel het habitatype afhankelijk is van zeer natte tot zeer vochtige condities en incidentele overstroming verdraagt, wordt langdurige overstroming (en dan vooral in het groeiseizoen) echter niet getolereerd (zie ook figuur 5.1). In onderstaande effectanalyse wordt bepaald of het gewijzigd peilbeheer kan leiden tot significant negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van het habitatype Ruigten en zomen (subtype Moeraspirea).

Effectanalyse en -beoordeling

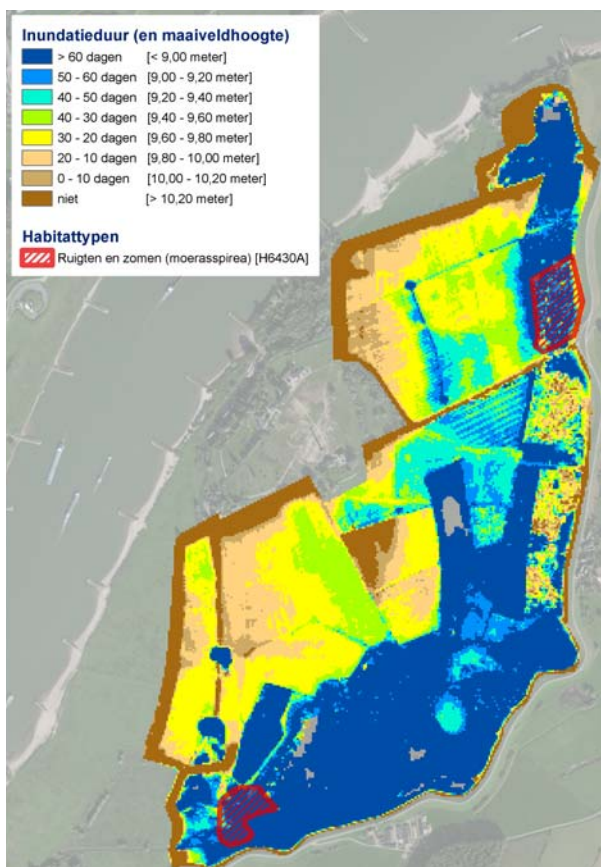
Wanneer de inundatiekaart wordt vergeleken met de ligging van het habitatype (figuur 5.4), valt op dat op beide locaties waar het habitatype aanwezig sprake zal zijn van een inundatieduur van minimaal 50-60 dagen en veelal meer dan 60 dagen. Dit betekent dat wanneer de polder inundeert, het water hier pas vanaf de maand juli tot maaiveldniveau is uitgezakt, ver in het groeiseizoen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat uitgegaan is van een maximaal waterpeil van 10,20 +NAP. De verwachting is dat de polder elke twee van de drie jaar zal inunderen, maar niet elke twee jaar het maximum peil zal behalen. Inundatie tot juli is dus een uiterste situatie, in de praktijk zal het water in de polder vaker eerder zijn weggezakt omdat de hoogste waterstand (10,20 meter +NAP) niet elk jaar bereikt zal worden.

In de huidige situatie kan de polder in het groeiseizoen overigens ook onder water komen te staan, maar zakt na hoogwater weer snel weg, waardoor de inundaties slechts kortstondig plaatsvinden. In de toekomstige situatie wordt bij hoogwaterpieken (tot 30 april) water vastgehouden in de polder, waardoor het water niet weg kan lopen en de inundatieperiode

veel langer zal zijn (Buddingh 2012). De veelal eenjarige soorten die binnen het habitattype Ruigten en zomen voorkomen zullen onder dergelijke condities geen stand houden. Geconcludeerd wordt dan ook dat als gevolg van de KRW-maatregel het habitattype Ruigten en zomen op de huidige locaties naar alle waarschijnlijkheid zal verdwijnen bij de geplande inundatie van de polder.

Wel dient hierbij opgemerkt te worden dat het voor een goede ontwikkeling van het habitattype Ruigten en zomen essentieel is dat waterstandswisselingen en periodieke overstromingen optreden, waardoor vloedmerken worden afgezet, die naast zaad veel gemakkelijk verterend organisch materiaal bevatten (Beers 2008). De eenjarige soorten van het habitattype kunnen hier in een jaar zonder inundatie dus van profiteren.

Naast het verdwijnen is het daarnaast ook aannemelijk dat het habitattype elders tot ontwikkeling gaat komen, bijvoorbeeld op het grasland dat deels afgegraven gaat worden, maar ook op andere locaties waar de vochtgraad tijdens het groeiseizoen door de inundatie van drogere condities verschuift naar nattere condities. Ook hier zullen de periodieke overstromingen leiden tot verspreiding van zaad en het afzetten van voedselrijk organisch materiaal. In figuur 5.4 is te zien dat bij volledige inundatie van de polder binnen 20 tot 30 dagen alweer grote oppervlakten (gele vlakken in figuur 5.4) ontstaan met condities die voldoen aan het kernbereik van de vochttoestand van het habitattype (uitgaande van 5 centimeter op het maaiveld). Binnen 40 dagen is dit gebied nog veel groter (groene gebied in figuur 5.4). Uiteraard is niet het gehele gele en groene gedeelte geschikt voor de ontwikkeling van het habitattype, omdat hierbinnen ook bos, dijken en paden aanwezig zijn. Wel wordt gesteld dat het oppervlak met de juiste fysische condities voor de ontwikkeling van Ruigten en zomen, na 30 dagen ruim voldoende is om de mogelijke achteruitgang op de huidige locaties op te vangen. Geconcludeerd wordt dan ook dat de KRW-maatregel naar verwachting geen significant negatieve effecten tot gevolg heeft op het instandhoudingsdoel van Ruigten en zomen.

Figuur 5.4 Inundatieduur bij een peil van 10,20 meter +NAP op basis van een uitzaksnelheid van 2 cm/dag en de ligging van het habitattype Ruigten en zomen. 't Zeumke is niet weergegeven, omdat deze geul buitendijks gelegen is en niet onder invloed staat van het peilbeheer in de Buiten-Ooij.

5.2 Habitatype H91E0A Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibossen)

Algemene beschrijving

Dit habitatype omvat bossen die groeien op beek- of rivierafzettingen (van het zogenoemde alluvium of alluviaal) en die direct of indirect onder invloed staan van beek- of rivierwater. De verschijningsvorm loopt sterk uiteen. Ze kunnen zeer soortenrijk zijn en zeldzame typische soorten bevatten. De grote variatie aan bostypen wordt binnen het habitatype verdeeld over drie subtypen, twee subtypen voor het riviereengebied en één voor de beken en kleine riviertjes van de hogere zandgronden en het heuvelland.

Op de natste en/of meest dynamische plekken in de uiterwaarden van het riviereengebied komen alluviale bossen voor die worden gedomineerd door smalbladige wilgen. Ze hebben een ondergroei die merendeels bestaat uit algemene moeras- en ruigteplanten. Dit zijn de wilgenvloedbossen of Zachthoutooibossen (H91E0A). Het habitatype komt voor op zeer voedselrijke standplaatsen, waar de beschikbaarheid van voedingsstoffen niet of nauwelijks beperkend is voor de boomgroei. Ze liggen op laaggelegen plekken langs de rivieren, zowel buitendijks als binnendijks, die onder invloed staan van seizoenoverstromingen. De vaak extreem hoge hydrodynamiek – met frequente en vaak langdurige inundaties – verhindert daarnaast vaak de vestiging van andere boomsoorten dan wilgen. (Ministerie van LNV 2008c) Wanneer het bos zich direct langs de rivier bevindt, is de eroderende werking van het rivierwater zo groot dat de ondergroei vooral uit pionierssoorten bestaat. De meeste Zachthoutooibossen komen echter op luwere plekken voor en hebben dan een ondergroei van moerasplanten (Bal *et al.* 2001).

Van alle bossen komen Zachthoutooibossen het snelst tot ontwikkeling. Op geschikt substraat (periodiek droogvallend, schaars begroeid) kan al binnen enkele jaren sprake zijn van een door struiken en bomen gedomineerde vegetatie (Schaminée *et al.* 2001).

Bij het ontbreken van dynamiek binnen Zachthoutooibos komt een weelderige ruigte op de bodem tot ontwikkeling, waarbij grote brandnetel een dominante soort is. Deze ruigte zet verdere successie van het bostype als het ware op slot omdat jonge zaailingen van met name houtachtige gewassen de concurrentie met de snelgroeierende ruigte niet aankunnen. Onregelmatige inundaties, met name langdurige overstromingen in het groeiseizoen, doen de bedekking van ruigtesoorten afnemen. Hierdoor krijgen andere soorten de kans te ontkiemen (Schaminée *et al.* 2001).

Ecologische randvoorwaarden

Het kernbereik voor de voedselrijkdom waarbij de goed ontwikkelde vormen van het habitatype kunnen voorkomen, omvat de klasse zeer voedselrijk tot uiterst voedselrijk. De vochttoestand wordt gereguleerd door neerslag- en vooral grond- en oppervlaktewater (rivierwater). Het kernbereik van de vochttoestand omvat de klassen langdurig inonderend (Gemiddelde voorjaars grondwaterstand (GVG) -20 tot -5 cm t.o.v maaiveld) tot vochtig (GVG >40 cm –maaiveld). Het aanvullend bereik omvat nog de klassen ondiep droogvallend (GVG -50 tot -20 cm –maaiveld) en matig droog (GVG > 40 cm –maaiveld). De zomerwaterstand is zeer ondiep tot matig diep. Wat de waterdynamiek betreft, zijn zowel de peilhoogten, de overstromingsduur als de frequentie van overstroming van belang (Peters, Geerling & Smits 2002). In de uiterwaarden langs de bovenrivieren, die een onvoorspelbaar karakter hebben, kan de peilhoogte oplopen tot enkele meters (Schaminée *et al.* 2001). Goed ontwikkelde vormen van het habitatype worden regelmatig tot incidenteel overstroomd. In figuur 5.5 zijn de standplaatscondities van het habitatype H91E0A Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibossen) samengevat weergegeven.

H91E0 A Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)									
Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inonderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak		matig brak	sterk brak	zout	
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk		uiterst voedselrijk	
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang	dagelijks kort	regelmatig		incidenteel		niet		

Figuur 5.5 Standplaatscondities van het habitattype H91E0A Vochtige alluviale bossen (Zachthoutooibossen). Bron: Profielendocument, Ministerie van LNV 2008c.

Voorkomen binnen het plangebied

De Gelderse Poort omvat enkele van de beste voorbeelden van Zachthoutooibossen in ons land, zowel buitendijks als binnendijks. In de Buiten Ooij liggen aan de westzijde van de Oude Waal drie clusters tegen het water aan. Rond de Kleiput aan de noordzijde bij de Koepel ligt eveneens een wilgenbos. Verder zijn verspreid in het landschap nog enkele kleine stukjes bos te vinden. In Bijlage 4 is de ligging van het habitattype binnen de Buiten Ooij op kaart weergegeven.

Mogelijke effecten

In de Voortoets (Vries, de 2012) is geconcludeerd dat mogelijk negatieve effecten kunnen optreden op het habitattype Zachthoutooibos door een gewijzigd peilbeheer (waterlogging). Als gevolg van de maatregel zal het habitattype in het groeiseizoen vaker onder water komen te staan. Hoewel het habitattype afhankelijk is van zeer natte tot zeer vochtige condities en periodieke overstroming verdraagt, is het onduidelijk of langdurige inundatie getolereerd wordt.

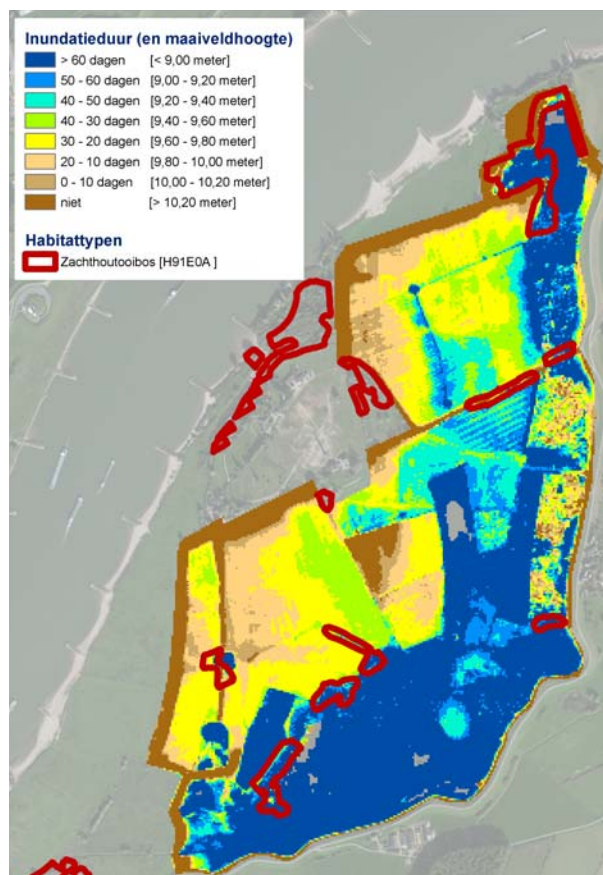
Tevens is in de Voortoets beoordeeld dat het graven van een greppel ter hoogte van 't Zeumke mogelijk leidt tot negatieve effecten op het habitattype. In onderstaande effectanalyse wordt bepaald of beide maatregelen kunnen leiden tot significant negatieve effecten op het instandhoudingsdoel van het habitattype Zachthoutooibos.

Effectanalyse en -beoordeling

1. Langdurigere inundatie

Als gevolg van de maatregel zal het habitattype in het groeiseizoen vaker onder water komen te staan. Vergelijking van de habitattypenkaart en de inundatiekaart laat zien dat dit vooral het geval is voor delen van het wilgenbos rond de Oude Waal en bij de kleiput bij de Koepel. Op deze locaties kan minimaal 50-60 dagen water op het maaiveld blijven staan na 1 mei en soms nog langer (zie figuur 5.6).

Zoals eerder in deze paragraaf beschreven heeft het habitattype ten aanzien van de vochttoestand een aanvullend bereik tot een gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand van 50 centimeter op het maaiveld. Dit betekent dat na volledige inundatie van de polder op 30 april voor half juni alweer omstandigheden voordoen waarbij het habitattype zich in stand kan houden. Eerder werd ook al aangegeven dat goed ontwikkelde vormen van het habitattype regelmatig tot incidenteel overstromen. Daarnaast treedt niet elk jaar inundatie van de polder op en bestaat het habitattype uit veelal meerjarige soorten, die goed tegen een hoogwaterpeil bestand zijn. Daarnaast hebben onregelmatige inundaties, met name langdurige overstromingen in het groeiseizoen, tot gevolg dat de bedekking van ruigtesoorten afneemt. Hierdoor krijgen andere, meer karakteristieke soorten de kans te ontkiemen (Schaminée *et al.* 2001). Beoordeeld is dan ook dat het habitattype naar verwachting juist zal profiteren van de KRW-maatregel. Geconcludeerd wordt dan ook dat de KRW-maatregel geen significant negatieve effecten tot gevolg heeft op het instandhoudingsdoel van Zachthoutooibos.

Figuur 5.6 Inundatieduur bij een peil van 10,20 meter +NAP op basis van een uitzaksnelheid van 2 cm/dag en de ligging van het habitattype Zachthoutooibos. 't Zeumke is niet weergegeven, omdat deze geul buitendijks gelegen is en niet onder invloed staat van het peilbeheer in de Buiten-Ooij.

2. Aanleggen greppel in 't Zeumke

In 't Zeumke is het habitattype toegekend tot aan het waalstrand (Bijlage 4). Er is sprake van een breed gedeelte met een bosmilieu (zie linkerfoto figuur 5.7) en een smal gedeelte bij de afwatering naar de Waal – waar min of meer sprake is van een rijbeplanting van wilgen (zie rechterfoto figuur 5.7).

De bedoeling is om in 't Zeumke een ondiepe greppel aan te leggen om deze waterverbinding over de hele lengte tussen de Waal en de Waardse sluis op niveau te brengen. In het brede deel van 't Zeumke lijkt er voldoende ruimte de greppel zo te situeren dat geen of hooguit een enkele boom zou moeten worden gerooid. Dit leidt niet tot verandering in de kwaliteit of oppervlakte van het Zachthoutooibos. Ten tijde van het schrijven van de Voortoets werd ervan uitgegaan dat de 'geul' tot 8,00 meter +NAP uitgegraven moest worden. Hiervoor zou het onvermijdelijk zijn dat ter hoogte van de rijbeplanting een groot aantal bomen moet worden verwijderd omdat hier vrije ruimte ontbreekt. Omdat uiteindelijk gekozen is voor een drempel op 8,60 meter +NAP bij het sluisje, is een geul met een diepte van ca 8,50 meter +NAP voldoende. De huidige geul voldoet nagenoeg aan deze eisen. Hier en daar moet een paar decimeter worden weg geschrapt. Hiervoor hoeft echter geen Zachthoutooibos in het smalle gedeelte van 't Zeumke te worden verwijderd. Geconcludeerd wordt dan ook dat als gevolg van de werkzaamheden in 't Zeumke geen negatieve effecten zullen optreden op het instandhoudingsdoel van het habitattype Zachthoutooibos.

Figuur 5.7 Detailfoto's van de wilgenopstand in 't Zeumke. Links de situatie in het brede gedeelte, rechts in het afwateringskanaal richting het Waalstrand.

5.3 Conclusie

Op basis van de effectbeoordeling wordt geconcludeerd dat het habitatype Ruigten en zomen mogelijk verdwijnt op de locaties waar het in de huidige situatie voorkomt als gevolg van een langere inundatieduur. Na het uitvoeren van de KRW-maatregel ontstaan op andere locaties echter voldoende optimale fysieke condities voor de ontwikkeling van het habitatype, waardoor significant negatieve effecten op het habitatype worden uitgesloten. Voor het habitatype Zachthoutooibos is de verwachting dat de KRW-maatregel de kwaliteit van het habitatype zal verbeteren. Goed ontwikkelde vormen van Zachthoutooibos worden regelmatig tot incidenteel overstroomd. Juist een overstroming tot in het groeiseizoen leidt tot een afname van ruigtesoorten op de bodem, waar meer karakteristieke soorten van profiteren. De verwachting is dan ook dat het habitatype op de locaties waar het in de huidige situatie voorkomt behouden blijven. Geconcludeerd wordt dan ook dat geen negatieve effecten verwacht worden op het instandhoudingsdoel van Zachthoutooibos.

5.4 Discussie

'Hand aan de kraan'

Ondanks de verwachting dat de KRW-maatregel in de Buiten Ooij niet zal leiden tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000-gebied Gelderse poort, resteren er kennislacunes met betrekking tot de toekomstige situatie in de Buiten Ooij. Er kan namelijk niet met 100% zekerheid gegarandeerd worden of Ruigten en zomen ook daadwerkelijk elders tot ontwikkeling komt en of beide habitatypen (Rugten en zomen én Zachthoutooibos) zich op de huidige locaties kunnen handhaven na het uitvoeren van de KRW-maatregel. In overleg met bevoegd gezag is daarom bepaald om ten aanzien van het project het 'hand aan de kraan principe' te gaan hanteren. Het principe kan alleen in situaties toegepast worden als het op basis van huidige wetenschappelijke kennis zeker is dat er op dit moment geen negatieve gevolgen zijn voor de natuur, maar dit in de toekomst niet zeker is. Hierbij is het opzetten van een ecologisch verantwoord monitoringssysteem wel een vereiste. In redelijkheid kan gesteld worden dat als gevolg van de KRW-maatregel geen significante gevolgen zullen optreden, maar mochten die onverhoopt toch optreden, dan kan het effect alsnog worden tegengegaan. Daarvoor is het dus nodig om goede metingen te verrichten en daar consequenties aan te verbinden: de hand moet aan de kraan blijven om in te grijpen als het nodig is. Dit zal dan ook in de vergunningvoorschriften moeten worden opgenomen.

Criteria bij toepassing van hand aan de kraan

Bij toepassing van het 'hand aan de kraan'-principe moet voldaan worden aan een aantal criteria:

- a. de mogelijke effecten die onderzocht kunnen worden, zijn ook onderzocht;
- b. uit onderzoek blijkt dat er, voor zover bekend, geen significante gevolgen zullen zijn;

- c. er blijven echter relevante kennislacunes over, maar nieuw onderzoek zal niet binnen afzienbare tijd de gewenste duidelijkheid geven;
- d. er zijn voldoende waarborgen om, bij uitvoering van het plan of het project, onomkeerbare effecten te voorkómen;
- e. er moet afdoende gemonitord worden om vroegtijdig effecten waar te nemen die significante gevolgen zouden kunnen hebben; daartoe moeten de monitoringsgegevens door onafhankelijke deskundigen worden beoordeeld en de resultaten moeten openbaar zijn.

Aan criteria a tot en c wordt voldaan, dit is in voorgaande paragrafen uiteen gezet. Aan criteria d wordt ook voldaan. Mocht het namelijk zo zijn dat de polder te ver in het groeiseizoen nog geïnundeerd is, waardoor bepaalde vegetaties niet meer tot ontwikkeling kunnen komen, dan kan de stuw te allen tijde open worden gezet. Hiermee kan het peil in de polder binnen zeer korte tijd de gewenste hoogte krijgen waarbij vegetaties nog tot ontwikkeling kunnen komen. Wanneer het noodzakelijk is om in te grijpen in het peil van de polder, heeft dit geen effect op paaiende vissoorten. Er zijn voldoende diepere delen in de Oude Waal aanwezig die zelfs bij zeer lage waterstanden niet droogvallen en als refugium voor vissen kunnen dienen. Wanneer de Oude Waal tijdens de wintermaanden weer overstroomt, kunnen de vissen naar de hoofdstroom zwemmen, en op deze manier alsnog een bijdrage leveren aan de visgemeenschap op de riviertak (Mond. med. Gerben van Geest).

Om aan het laatst genoemde criteria e te kunnen voldoen is het, zoals eerder aangegeven, noodzakelijk om te monitoren. Door te monitoren wordt inzicht verkregen in de ontwikkelingen binnen de polder. Deze monitoring dient uiteraard gericht te zijn op de habitattypen Ruigten en zomen en Zachthoutoobos, omdat juist ten aanzien van deze twee habitattypen de hand aan de kraan wordt gehouden. Op basis van de monitoring kan worden bijgestuurd wanneer de KRW-maatregel toch ongewenst uitpakt voor één van de/of beide habitattypen. Bijsturing kan bijvoorbeeld plaatsvinden door het inlaatpeil van 10,20 meter te verlagen en daarmee de inundatieduur te verkorten. Dit kan eventueel ook door middel van de stuw open te zetten. Andere mogelijkheden zijn beheermaatregelen, het achterwege laten van beheer of natuurontwikkeling toepassen. Een monitoringsplan vormt geen onderdeel van deze Passende beoordeling, maar onderstaand wordt wel globaal aangegeven wat een monitoringsplan ten aanzien van voorliggend project omvat.

Vegetatiekartering

In voorliggende situatie zal de monitoring zich ten eerste moeten richten op de vegetatieontwikkeling van de huidige locaties van de habitattypen Ruigten en zomen en Zachthoutoobos. Daarnaast moet bepaald worden of Ruigten en zomen elders tot ontwikkeling komt.

Huidige locaties van Ruigten en Zomen

Om de ontwikkelingen van Ruigten en zomen binnen de polder inzichtelijk te maken kan gebruik worden gemaakt van permanent quadraten (PQ). Een PQ wordt ingezet om de ontwikkeling in vegetatie te volgen en om inzicht te krijgen in de samenstelling van een vegetatie. Het kwadraat is een vierkant of rechthoek waarvan de hoekpunten en de afmetingen moeten worden vastgelegd. Een zeer belangrijke voorwaarde (waar het PQ mee staat of valt) is de plek waar men het PQ uitzet. Dit moet representatief zijn voor een gebied en in een homogene vegetatie worden uitgezet. Ook de oppervlakte van het PQ is aan regels gebonden om vergelijkbaarheid met andere PQ's te vergroten. In bossen geldt een aanbevolen grootte van minimaal 10 bij 10 meter. Graslanden en moerassen 5 bij 5 meter. Dit heeft te maken met de minimale grootte die een PQ moet hebben om een representatieve hoeveelheid soorten met hun bedekkingen te bevatten. Een ander belangrijk gegeven is dat PQ's die in verschillende jaren uitgevoerd worden wel in dezelfde periode worden uitgevoerd (eind juni begin juli leent zich hiervoor het best). Er moet tevens een nul-meting gedaan worden voordat de KRW-maatregel wordt doorgevoerd. Deze nul-meting dient als uitgangssituatie waarmee de ontwikkeling kan worden vergeleken.

Om een representatief beeld te krijgen van veranderingen binnen de huidige locaties van het habitattypen Ruigten en zomen moet per habitatype-onderdeel minstens twee PQ's worden

uitgevoerd. Dit komt neer op vier PQ's voor het habitatype Ruigten en zomen. Na de nul-metingen is het verstandig om de volgende PQ-opname uit te voeren in het jaar dat de eerste inundatie van de polder plaatsvindt. Wanneer geen inundatie plaatsvindt, zal de situatie immers gelijk zijn aan de nulsituatie. Vervolgens dient de PQ-opname elke twee jaar herhaald te worden.

Huidige locaties van Zachthoutooibos

Omdat Zachthoutooibos een zeer dynamisch habitatype is, is het uitvoeren van PQ's voor dit habitatype ongeschikt om een beeld te krijgen van vegetatieontwikkeling. Wanneer een jaar geen inundatie plaatsvindt in het groeiseizoen, zal de bodem begroeid raken met ruigtesoorten. Terwijl in een jaar dat wel inundatie plaatsvindt tot in het groeiseizoen, zal de bodem niet of nauwelijks begroeid raken. Wanneer hier PQ's zouden worden uitgevoerd, zullen deze grote verschillen tussen de jaren laten zien, wat het trekken van conclusies bemoeilijkt.

Om toch een beeld te krijgen van de ontwikkeling van de vegetatie binnen het habitatype Zachthoutooibos kan gebruikt gemaakt worden van het systematisch fotograferen van de locaties waar het habitatype binnen de Buiten-Ooij voorkomt. Door elk jaar op een aantal vaste momenten vanaf hetzelfde punt foto's te nemen van het habitatype wordt een beeld verkregen van de vitaliteit van de wilgen. Wanneer de vitaliteit afneemt, kunnen gepaste maatregelen genomen worden om dit vervolgens tegen te gaan.

Ontwikkeling van nieuwe locaties van Ruigten en zomen

Omdat nadat de polder geïnundeerd is de fysieke omstandigheden waar het habitatype Ruigten en zomen tot ontwikkeling kan komen, een relatief groot gebied beslaat, is het aan te raden om na het eerste jaar na inundatie gericht te zoeken naar locaties waar ruigte tot ontwikkeling komt. Hiervoor is het wel van belang dat bekend is welke soorten in de huidige situatie in het gebied voorkomen. Een globale verkenning hiervoor is gezien de grootte van het gebied voldoende. Deze globale vegetatieverkenning dient vervolgens als nul-meting. Wanneer duidelijk geworden is waar het habitatype Ruigten en zomen na de KRW-maatregel tot ontwikkeling komt, kan er alsnog voor gekozen worden om op deze locaties PQ's te plaatsen zodat gedetailleerde informatie verkregen wordt over de exacte ontwikkelingen. Elke vegetatieopname dient elke twee jaar herhaald te worden, totdat een beeld is verkregen of het habitatypen Ruigten en zomen zich op nieuwe locaties heeft kunnen vestigen.

Als laatste rest nog dat de inventarisatiemethode en het toeschrijven van een vegetatietype aan een habitatype moet voldoen aan bepaalde criteria. Hiervoor kan het best worden aangesloten met de inventarisatiemethode zoals beschreven in het document gepubliceerd door Alterra 'Natura 2000 habitatypen Gelderland' (Bijlsma 2008).

5.5 Aanbeveling en aandachtspunten

In de Voortoets (Vries, de 2012) zijn enkele aanbevelingen gedaan met betrekking tot de uitvoering van het project. Het betreft hier een aantal maatregelen die zorgvuldig uitgevoerd moeten worden om schade aan natuurwaarden te voorkomen. Deze worden onderstaand nogmaals herhaald:

- Het verwijderen van beplanting langs de Zwarte weg (nummer 1, figuur 2.9) en in de greppel bij de Oude Waal (nummer 5, figuur 2.9) is niet strijdig met de Natuurbeschermingswet omdat deze beplanting niet als habitatype gekenmerkt kan worden. Wel wordt geadviseerd de beplanting langs de Zwarte weg zo veel mogelijk te handhaven om het bijzondere karakter van deze oude weg te bewaren. De taluds van deze weg zijn begrensd als beschermd Natuurmonument. De wens bestaat om behalve het agrarische graslandperceel bij de Koepel, ook een deel van de oeverzone van de hier gelegen kleiput op te hogen en de grondrug die beiden verbindt. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de begrenzing van het habitatype;
- Bij de versterkingswerkzaamheden aan de dijk moet insporing van de bodem voorkomen worden op de locaties waar het habitatype Glanshaverhooiland aanwezig is;

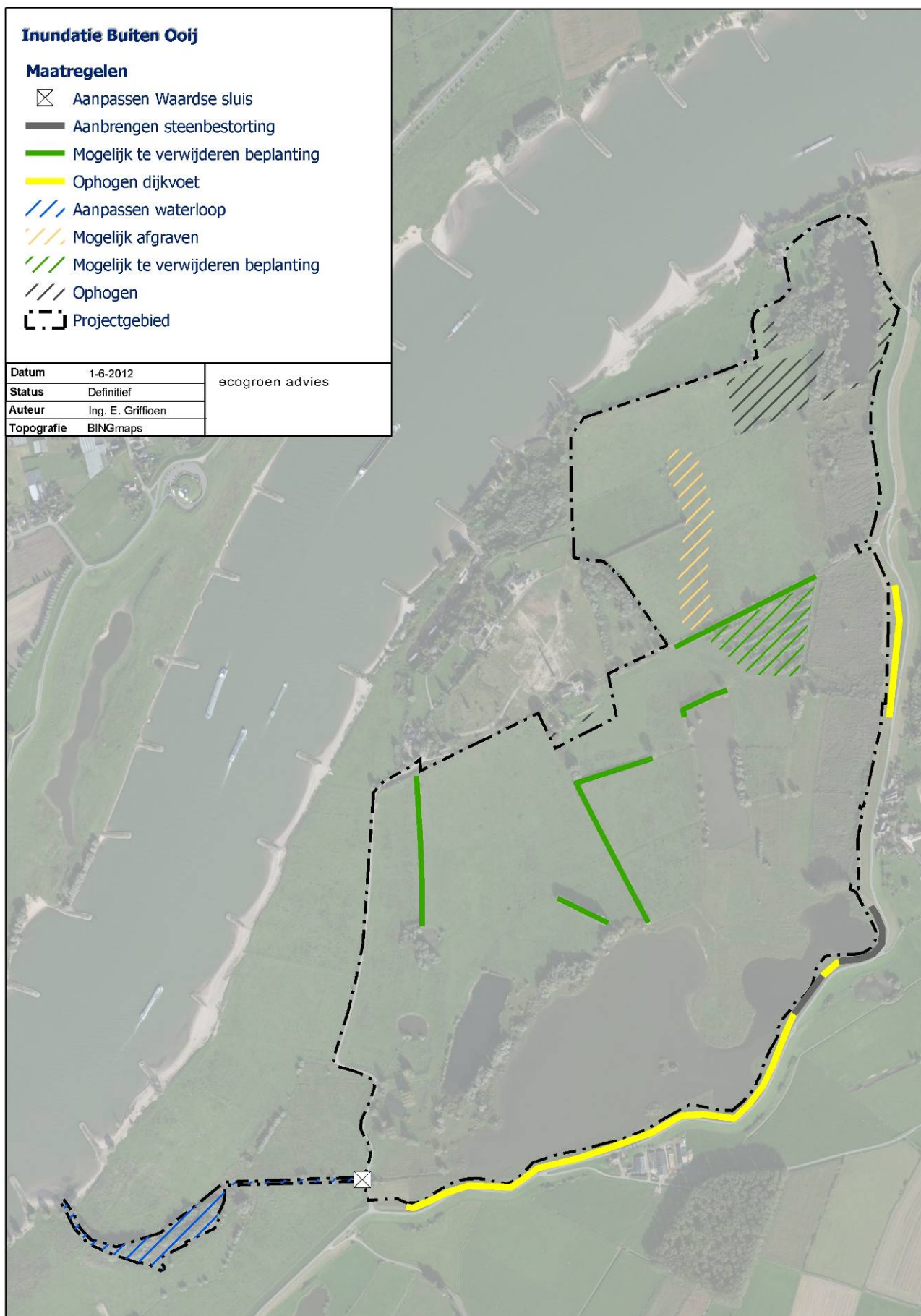
- De verruwende werking van de aanplant langs de Zwarte weg is eventueel te verminderen door hier en daar lage beplanting te verwijderen. Het gaat dan met name om meidoorns en andere struikvormers die in de berm staan. Jonge wilgenopslag moet gehandhaafd blijven vanwege de voedselfunctie voor bever. Ook moeten de hoogwater vluchtplaatsen op het talud voldoende beschutting houden tegen verstoring. Hiervoor worden vanuit de Flora- en faunawet maatregelen voorgesteld ('ecologisch werkprotocol').

6 Geraadpleegde bronnen

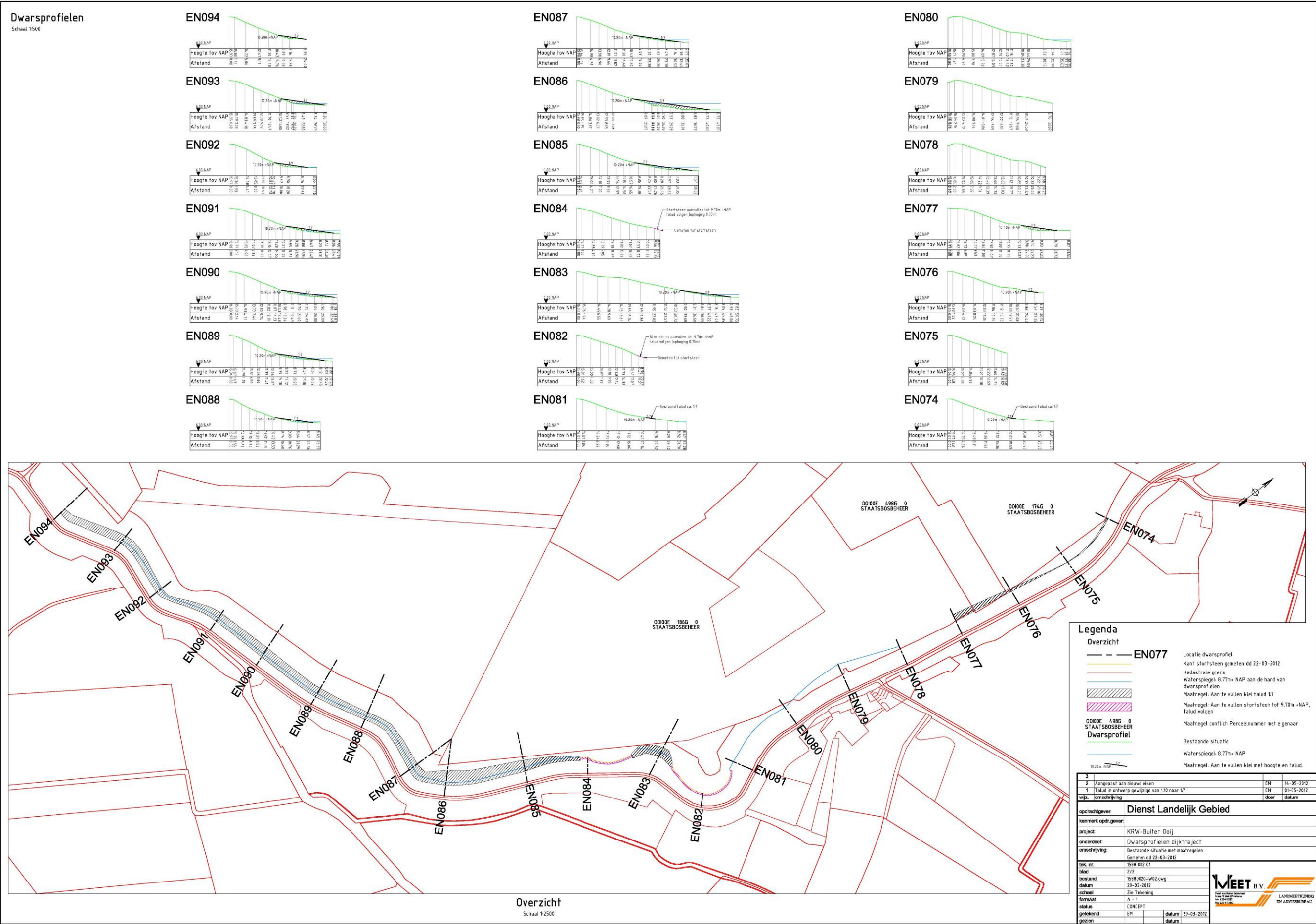
- Bal, D., H.M. Beijer, M. Fellingner, R. Haveman, A.J.F.M. van Opstal & F.J. van Zadelhoff (2001). Handboek Natuurdoeltypen, Wageningen.
- Beers, P. van (2008). Beschermde habitats in het Natura 2000-gebied Gelderse Poort: situatie 2007. Stichting Flora- en Faunawerkgroep Gelderse Poort i.o.v. de provincie Gelderland.
- Bijlsma, R.J., J.A.M. Janssen, R. Haveman, R.W. de Waal & E.J. Weeda (met bijdragen van A.J.M. Koomen, D.R. Lammertsma, R. Loeb & G.J. Maas) (2008). Natura 2000 habitattypen in Gelderland, Alterra, Alterra-rapport 1769.
- Buddingh, C. (2012). Gewenst Waterregiem Buiten Ooij. DLG, Januari 2012.
- Decleer, K. (red) (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee. Habitattypen | Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het instituut voor Natuur- en bosonderzoek INBO.M.2007.01, Brussel, 584 p.
- Kiwa Water Research & EGG (2007). Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000-gebieden. Kiwa Water Research, Nieuwegein/ EGG, Groningen.
- Kurstjens, G., W. Overmars & A. van Winden (2008). Inrichtingsplan Buiten Ooij, Oude Waal, een Stadswaard bij Nijmegen. Kurstjens Ecologisch Advies.
- Ministerie van EL&I (2012). KRW Buiten Ooij. Concept Beheerplan, versie 0.2.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2005). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2007). Natura 2000-gebiedendocument. Natura 2000 gebied 67 – Gelderse Poort. Concept november 2007.
- Ministerie van LNV (2008a). Ontwerp-aanwijzingsbesluit Gelderse Poort. 10 september 2008.
- Ministerie van LNV (2008b). Profielendocument Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones (H6430). 1 september 2008.
- Ministerie van LNV (2008c). Profielendocument Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno- Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (H91E0). 1 september 2008.
- Peters, B.W.E. m.m.v. Geerling, G & T. Smits (2002). Successie van natuurlijke uiterwaardlandschappen. Werkdocument in het kader van het onderzoek "Cyclische verjonging van uiterwaarden" op basis van empirische kennis. Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. Versie 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. RG 07-07-09. Versie 27 mei 2010.
- Schaminée, J.H.J., A. Jansen, C. Aggenbach, R. Haveman, H. Sierdsema, N.A.C. Smits & R. van 't Veer (2001). Wegen naar natuurdoeltypen 2; ontwikkelingsreeksen en hun indicatoren voor herstelbeheer en natuurontwikkeling (sporen B en C) Wageningen, EC-LNV, 2001. Rapp. Dir. Natuurbeheer 46, 364 blz
- Schaminée, J.H.J. & J.A.M. Janssen (red.) (2009). Europese Natuur in Nederland. Natura 2000-gebieden van Laag Nederland. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Steunpunt Natura 2000 (2007). Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998. Intern werkdocument voor opstellers beheerplannen Natura 2000 en vergunningverleners Nb-wet. Versie 17-09-2007.
- Steunpunt Natura 2000 (2010). Leidraad bepaling significantie. Nadere uitleg van het begrip 'significante gevolgen' uit de Natuurbeschermingswet. RG 07-07-09. Versie 27 mei 2010.
- Vries, E. de (2012). Natuurtoets KRW-maatregel Buiten Ooij. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet. Rapport 12-174. EcoGroen Advies BV, Zwolle.
- Zwaenepoel, A. (2004). Systematiek van natuurtypen voor Vlaanderen: 8. Ruigten en zomen. WVI, Brugge

BIJLAGEN

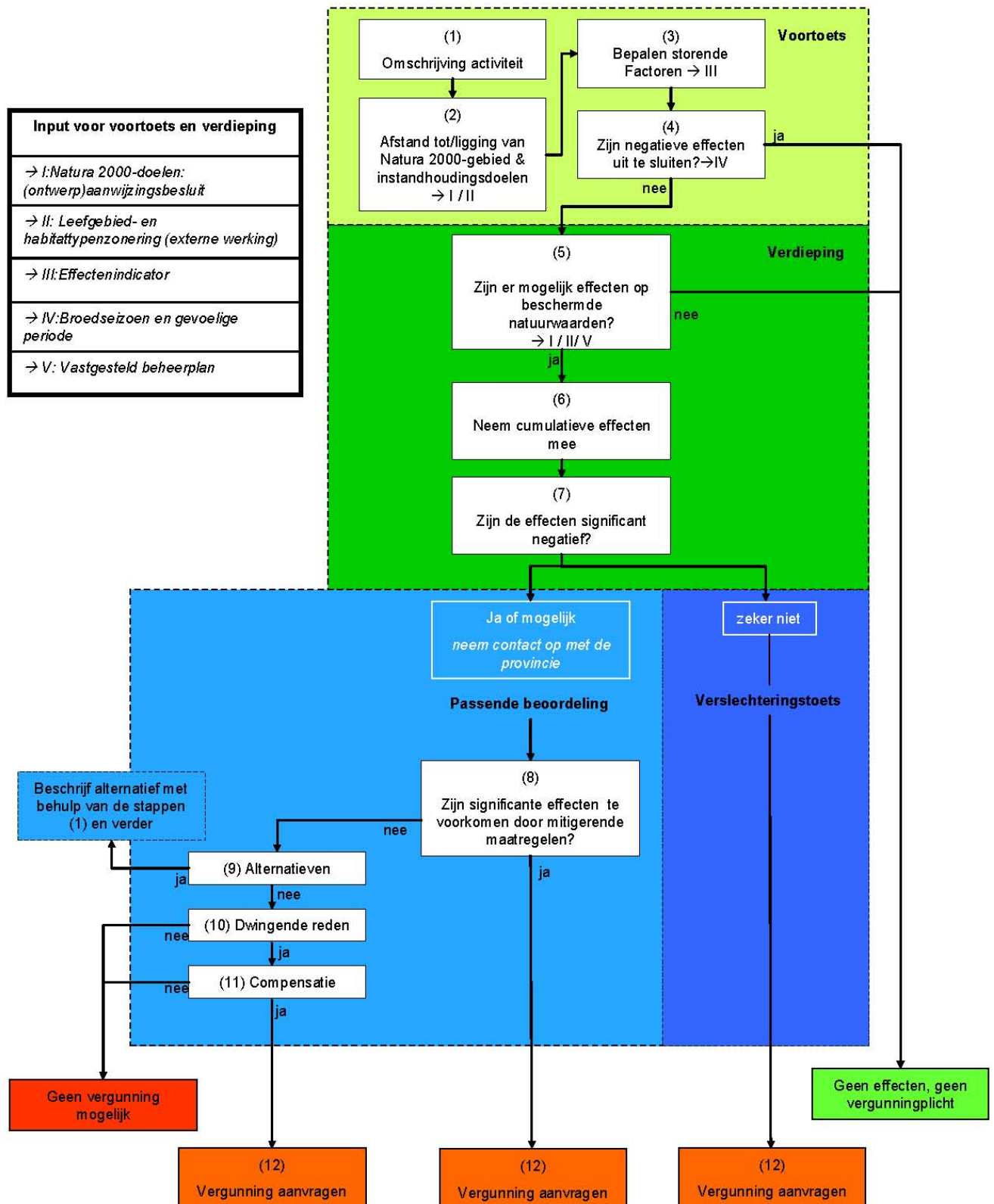
Bijlage 1: Maatregelenkaart met toponiemen

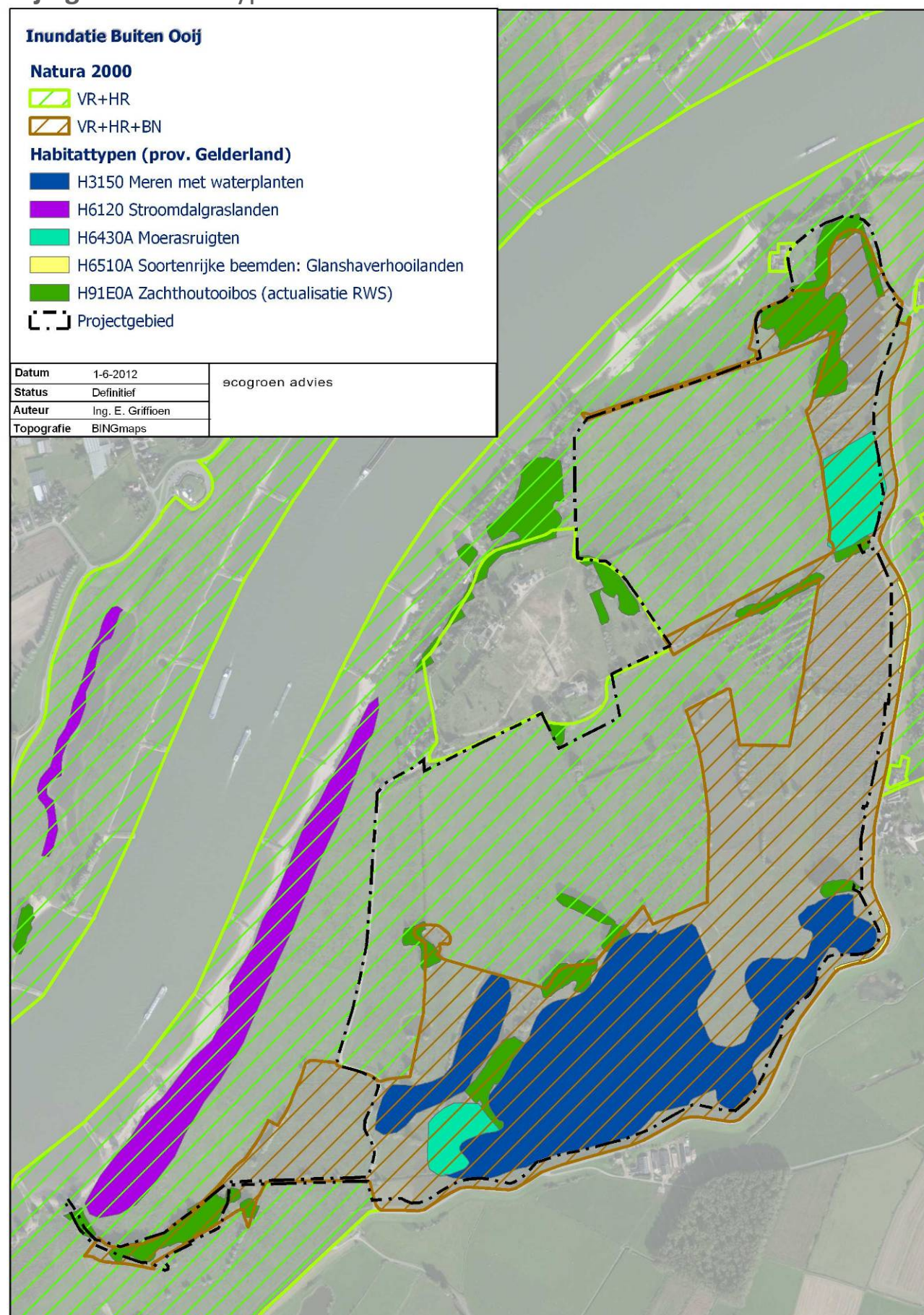
Bijlage 2: Dwarsprofielen dijkversterking Ooijsse Bandijk (bron: Meet bv, versie 29-03-2012)

Bijlage 3: Stappenplan Natuurbeschermingswet

Bijlage 4: Habitattypen

Bijlage 5: Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebied Gelderse Poort

(Bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase>)

Instandhoudingsdoelstellingen

		SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlakte	Doelstelling Kwaliteit	Doelstelling Populatie	Kernopgaven
Habitattypen						
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	-	=	>		
H3270	Slikkige rivieroever	-	>	>		
H6120	*Stroomdalgraslanden	--	>	>		3.13,%
H6430A	Ruigten en zomen (moerasspirea)	+	=	=		
H6430C	Ruigten en zomen (droge bosranden)	-	=	=		
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	-	>	>		3.13,%
H91E0A	*Vochtige alluviale bossen (zachthoutooibossen)	-	>	>		3.07,W
H91F0	Droge hardhoutooibossen	--	>	>		

Habitatsoorten

H1095	Zeeprik	-	>	>	>	
H1099	Rivierprik	-	>	>	>	
H1102	Elft	--	=	=	>	
H1106	Zalm	--	=	=	>	
H1134	Bittervoorn	-	=	=	=	
H1145	Grote modderkruiper	-	>	>	>	
H1149	Kleine modderkruiper	+	=	=	=	
H1163	Rivierdonderpad	-	=	=	=	
H1166	Kamsalamander	-	=	=	=	
H1318	Meervleermuis	-	=	=	=	
H1337	Bever	-	=	=	>	3.07,W

Legenda:

- W Kernopgave met wateropgave
- % Sense of urgency: beheeropgave
- % Sense of urgency opgave m.b.t. watercondities
- SVI Staat van instandhouding
- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- =(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering

		SVI Landelijk	Doelstelling Oppervlakte	Doelstelling Kwaliteit	Draagkracht aantal vogels	Draagkracht aantal paren	Kernopgaven
Broedvogels							
A004	Dodaars	+	=	=		40	
A017	Aalscholver	+	=	=		230	
A021	Roerdomp	--	>	>		20	3.08,%,% W
A022	Woudaapje	--	>	>		20	
A119	Porseleinhoen	--	>	>		10	
A122	Kwartelkoning	-	>	>		40	
A197	Zwarte Stern	--	>	>		150	
A229	IJsvogel	+	=	=		10	
A249	Oeverwaluw	+	=	=		420	
A272	Blauwborst	+	=	=		80	
A298	Grote karekiet	--	>	>		40	3.08,%,% W

Niet-broedvogels

A005	Fuut	-	=	=	180		
A017	Aalscholver	+	=	=	320		
A037	Kleine Zwaan	-	=	=	3		3.10
A038	Wilde Zwaan	-	=	=	2		3.10
A041	Kolgans	+	= (<)	=	10600		3.10
A043	Grauwe Gans	+	= (<)	=	2500		3.10
A050	Smient	+	= (<)	=	2600		3.10
A051	Krakeend	+	=	=	140		
A052	Wintertaling	-	=	=	410		
A054	Pijlstaart	-	=	=	40		
A056	Slobeend	+	=	=	170		
A059	Tafeleend	--	=	=	250		
A068	Nonnetje	-	=	=	10		
A125	Meerkoet	-	=	=	2000		
A142	Kievit	-	=	=	2500		
A156	Grutto	--	=	=	70		
A160	Wulp	+	=	=	360		

Legenda:

- W** Kernopgave met wateropgave
- %** Sense of urgency: beheeropgave
- %** Sense of urgency opgave m.b.t. watercondities
- SVI Staat van instandhouding
- = Behoudsdoelstelling
- > Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
- =(<) Ontwerp-aanwijzingsbesluit heeft 'ten gunste van' formulering